

William Congreve (1670–1729)

Velkolepost vyvolených

ANEB SETRVALÝ STAV SVĚTA

Překlad a úprava Jiří Strnad

REŽIE

DRAMATURGIE

SCÉNA

KOSTÝMY

VÝBĚR HUDBY

JANUSZ KLIMSZA

KLÁRA ŠPIČKOVÁ

MARTIN VÍŠEK

ELIŠKA ZAPLETALOVÁ

JANUSZ KLIMSZA

Osoby a obsazení:

MIRABELL

FAINALL

SIR PHILFULL WITWOUD

PETULANT

WITWOUD, nevlastní mladší bratr Philfulla

Petr Sýkora

František Strnad

Jan Fišar

Robert Urban

Vladimír Polák

O'BEYDA, Mirabellův komorník

LADY WISHFORTOVÁ

PANÍ FAINALLOVÁ

SLEČNA MILLAMANTOVÁ, neteř Wishfortové

Igor Orozovič

Veronika Forejtová

Pavčina Kafková

Lada Bělašková

SLEČNA MARWOODOVÁ

TRAIDAHLOVÁ, komorná lady Wishfortové

Andrea Mohylová

Renáta Klemensová

REYDILLOVÁ, služebná Millamantové

Miroslava Georgievová

Česká premiéra 27. ledna 2011 v 18.30 hodin
v Divadle Antonína Dvořáka

Představení řídí	Marta Celárková
Text sleduje	Hana Heraldová
Technický šéf	Stanislav Muntág
Šéf výpravy	David Bazika
Vedoucí umělecko-dekoračních dílen	Barbora Macháčová
Vedoucí výroby kostýmů	Eva Janáková
Jevištní mistři	Miloslav Novák
	Petr Novák
Mistr osvětlení	Stanislav Dvořák
Mistr zvuku	Bořivoj Wojnar
Mistrová vlásenkárny	Renáta Školoutová
Mistrová garderoby	Naděžda Vránková
Mistrová rekvizit	Alexandra Václavíková

Scénické dekorace vyrobily umělecko-dekorační dílny NDM.

Technolog – Ivana Stuchlíková, mistr čalounické dílny – Petr Missig, mistr malířsko-kašérské dílny – Jaroslav Macháč, mistr truhlářské dílny – Radomír Maschke, mistr zámečnické dílny – Milan Rous, mistr zbrojářsko-šperkařské dílny – Jaroslav Dovalil

Scénické kostýmy a doplňky vyrobily krejčovny NDM.

Mistrová dámské krejčovny – Iva Koplová, mistrová pánské krejčovny – Jiřina Richtrová, modistka-dekoratérka – Věra Siostrzonková

Kdo by chtěl být mučedníkem v zemi, kde bláznovství
a blbost jsou jediným náboženstvím?

W. Congreve

William Hogarth, **Ze života nevěstky**,
výjev pátý (Nevěstčina smrt), 1732

William Congreve

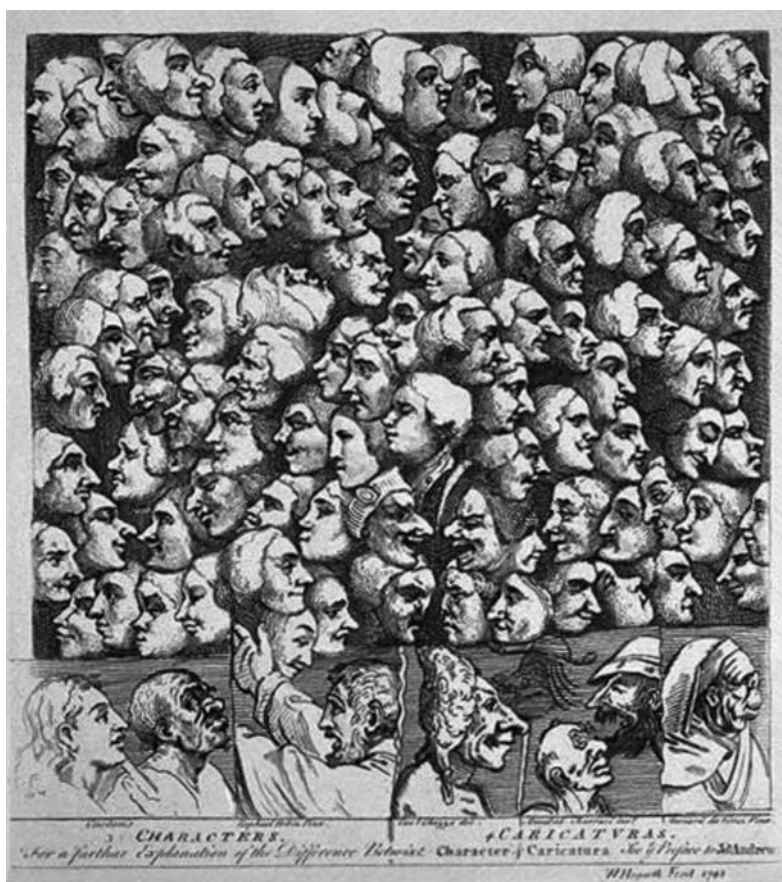
William Congreve (1670–1729) – drzý Ir, nebo nemorální Angličan?

Narodil se 24. ledna 1670 v Bardsey, West Yorkshire (v blízkosti Leedsu), jeho otec se jmenoval William Congreve (1637–1708), jeho matka Mary (Marie), rozená Browningová (1636–1715), měl sestru (pohřbena v Londýně roku 1672). Své dětství strávil v Irsku, kde se jeho otec usadil za vlády Karla II. V pozdějších letech, když Congreve uvede své první hry, nastane na stránkách soudobého tisku úporná bitva, kterou povedou Angličané s Iry o národní příslušnost tohoto nemravy, v níž poslední verdikt vynesou *Plays and Players*; prohlásí totiž Congreva za Angličana, ale výchovou, vzděláním a duchovním projevem za naturalizovaného Ira.

V Dublinu Congreve navštěvoval Trinity College, kde se seznámil s Jonathanem Swiftem, který se stal po zbytek života jeho přítelem. Po svém absolutoriu studoval práva v Middle Temple v Londýně, ale cítil, že ho to táhne k literatuře, k psaní divadelních her a k bohémskému životu. Jeho uměleckým vzorem a učitelem se stal John Dryden, což byl vlivný anglický básník, literární kritik, překladatel a dramatik.

Restaurace Stuartovců

Není od věci připomenout, v jakých rozbouraných dobách se ocitáme. Congrevův učitel a přítel J. Dryden patřil k vůdčím osobnostem literárního života období restaurace Stuartovců. V roce 1660 slavil Dryden znovunastolení Stuartovců na trůn (dařilo se mu ovšem i za Cromwella) a návrat krále Karla II. – svědčí o tom například jeho báseň *Astraea Redux*. V této básni je období interregna charakterizováno jako čas bezvlády a Karel II. je popisován jako ten, kdo navrátil mír a pořádek. Po restauraci Stuartovců se Dryden velmi rychle dostal do role vůdčího básníka a literárního kritika a přenesl svou loajalitu na novou vládu. Dryden napsal asi sedmdesát restauračních komedií, zajímavá je podobnost názvu jeho nejslavnější komedie *All for Love* (Vše pro lásku, 1678) a Congrevovy nejproslulejší hry *Love for Love* (Láska za lásku). Vedle Drydena a Congreva k tehdejšímu významným dramatikům patří George Etherege a William Wycherley.

William Hogarth, **Postavy a karikatury**

William Hogarth, **Bedlam** (scéna z ústavu pro choromyslné)

Pohrdání dobou a restaurační hry

Sir George Etherege jako první vylučuje z restaurační komedie romantické prvky a neuznává žádné absolutní hodnoty. Komedie post-shakespearovského typu, třeba *Škoda, že je kurva* Johna Forda, jsou proti jeho hrám do jisté míry selankami. Napsal pouze tři: *Chtěla by, kdyby mohla*, *Komická pomsta aneb milkování v kádi*, *Syn doby své aneb pochlebník úlisný*. Zoufalství opuštěné milenky, neštěstí nevinného, témata shakespearovských tragédií stejně jako papouškování soudobých frází jsou pro jeho pronikavý intelekt zdroje bujného veselí. Etheregův vrstevník William Wycherley na rozdíl od něho zaujímá ve svých komediích postoj, který by se dal nejlépe charakterizovat jako hluboké pohrdání soudobým světem, přičemž nikde a v ničem nevidí východisko; ani v Bohu. Jeho hry jsou hořkým komickým stupněm k předcházejícímu „divadlu krutosti“ Johna Webstera a Cyrila Tourneura. Dodnes se z nich objevuje na anglických jevištích *Láska v lese*, *Panička z venkova*, *Taneční mistr* (který byl uveden v šedesátých letech v režii J. Pleskotsa v Městských divadlech pražských) a *Upřímný člověk aneb co na srdci, to na jazyku*.

William Hogarth, **Umělec**

„Ta drzost!“

Do londýnského literárního světa vstoupil Congreve pod pseudonymem Cleophil, a to při vytváření překladů, psaní poezie a prvních esejů. Inspirací mu byli Platón, Epictetus, Ezop, Cervantes a Shakespeare. Obdivoval krajinu v Derbyshire, kde později žil a kde začal psát komedii *The Old Bachelor* (Starý mládenec). První kritiky jeho díla byly docela frustrující, odráželo se v nich pohoršení nad drzostí mladého nezkušeného dramatika, který nemá jméno ani postavení v divadelním světě a píše pro divadlo – ačkoliv premiéra byla dobře přijata (roku 1693 v Drury Lane Theatre) a představení se dlouho reprízovalo. Hrály v něm navíc slavné herecké hvězdy. Herečka Anne Bracegirdle se stala jednou z těch, pro které Congreve chtěl psát ty nejlepší role – např. Angelicu v *Love for Love* (Láska za lásku) a slečnu Millamantovou v *The Way of the World* (Velkolepost vyvolených, 1700).

Dryden hájí Congreva

Na královské doporučení přímo od královny Mary napsal Congreve komedii *The Double-Dealer* (Obojetník), ale byl zklamán chladným přijetím. V roce 1695 napsal *Love for Love* (Láska za lásku), hru věnovanou svému mecenáši, hraběti z Dorsetu. Ta je plná komických zvrátů a satirických postřehů a napravila mu poněkud pošramocenou reputaci. Jeho první básnická tragédie *The Mourning Bride* (Truchlivá nevěsta) psaná blankversem pak znamenala okamžitý úspěch a později v roce 1780 se v ní v roli Zary velmi proslavila herečka Sarah Siddons.

Komedie *The Way of the World* (Velkolepost vyvolených) vybroušenou konverzací a ostré sarkastickým humorem líčí přímo nelítostný boj o věno, které je spojené s touhou po vyvolené ženě. *Velkolepost vyvolených* vyvolala rozporuplné reakce, ačkoliv se John Dryden rozčiloval, že by si hra zasloužila rozhodně větší pozornost, a prorokoval, že si najde čestnější místo v divadelní síni slávy, než naznačují soudobí kritici. Proč se tak dělo?

William Hogarth, **Manželství podle módy – Svatební smlouva**

„Pravý humor a pravý vtíp vyžadují zdravého a širokého ducha, a ten je vždycky vážný. Rabelais i La Fontaine byli, podle zpráv svých krajanů, snílci. Vážnějších lidí než Pascal bylo málo a málokterí byli vtipnější.“

Landor

Pavučina vztahů

Je nutné si uvědomit, že hra obsahuje poněkud složitější zápletku, která líčí propletenec vztahů, čímž možná může za nedostatek kritického úspěchu. V dnešní době je paradoxně označována za nejgeniálnější dílo na pomyslném kolbišti nejlepších komedií právě pro myšlenkovou dokonalost v rozvíjení zápletky. Inscenátoři si také musí být vědomi, že hra nezdůrazňuje situační akci, ale stavbu dialogu, že konverzace a umění vést naprosto dokonalé rozhovory představují její největší devízu. Z mnohomluvnosti a intrik je třeba učinit přednost. Hra potom vrhá nádherné světlo na pavučiny lidských vztahů, námluvy, účelovost spojení a na kvality lidí, o nichž nám Congreve nevytváří doslova žádné iluze – tím se hra stává velmi zábavnou a doslova prorockou.

Podstatnou se jeví schopnost diváka (ale samozřejmě i inscenátorů) pochopit, kdo je ve hře čí spoluhráč a kdo čí protihráč. Tato orientace ve vztazích je velmi důležitá a není tak jednoduchá, jak se po prvním čtení hry zdá být. Mirabell například vede spor s Fainallem (nejen zábavnou formou v úvodní scéně), ale v závěru se jejich pře hrotí do otevřeného konfliktu, zároveň usiluje o Millamantovou (s níž přitom svádí jakýsi souboj námluv), intrikuje proti lady Wishfortové se svým spojencem, sluhou O'Beydou (kterého přitom tvrdě využívá), a společnicí Fainallovou (která byla jeho milenkou a našťáší je znechucena vztahem svého manžela se slečnou Marwoodovou) – o čemž všem ústřední „kvočna na zlatých vejcích“, lady Wishfortová (Mirabellova budoucí tchyně), neví. A tak podobně.

Sňatek je vážná záležitost, na níž spočívá bezpečnost rodiny a stabilita státu. Ale autorita manželství může být uchována jedině tehdy, když jsou mimomanželské svazky nejen tolerovány, ale i schvalovány.

William Somerset Maugham

William Hogarth, **Předvolební zábava**

Velkolepě moderní hra a rychlý konec kariéry

S brutální odvahou tato hra také tvrdě kritizuje jak „high society“, tak měšťáckou třídu, tak sloužící – zkrátka na nikom nenechá nit suchou. Ironizuje institucionalizované společenské fenomény, jakými jsou manželství, přátelství, tvrdá práce, vzdělání a zejména láska. To všechno dohromady mohlo vést k odmítavému přijetí této skvělé satirické komedie.

Taková kumuláž anti-hrdinů a totální devalvace vztahů se objevuje v dramatu až v době moderní a postmoderní. William Congreve měl určitě daleko k romantickému plápolání obapolných citů. Láska je pro něj nelítostný poker stejně jako pokrytecké vztahy mezi příbuznými, ženy nevidí jako naivní princezny a zdroj něžného zbožňování, ale jako feministicky sebevědomé fúrie, které se svými mužskými protějšky šermují vyrovnaná utkání.

Brilantně rozehraná partie všech proti všem připomíná chvílemi potravinový řetězec, na jehož vrcholu sedí nejmovitější „ta stará suva“ lady Wishfortová, manželství jsou zde zdrojem vyostřených masožravých válek a s ironií zde musíme politovat mladého hrdinu Mirabella, který se žene do chomoutu, a tím se zavazuje k meditacím nad stězejními otázkami života „které typy moderních kočárů se nejvíc hodí k pleti jeho milé, kterým jeho kamarádům se zakáže vstup do domu“ a k dalším filozofickým úvahám v manželství...

William Congreve se nerozpakuje shodit z piedestalu nejen lásku, ale i přátelství: „Jenom cynik by zpochybňoval, že účelové spojení je v každém směru plnohodnotnou sociální vazbou, která obohacuje život.“ Zpochybňuje společenské postavení a původ: „Hrát noblesního nemravného šlechtice není moc těžké, pane. Obtížné bude z té role vystoupit.“ Ironizuje vzdělání, cestování a kosmopolitnost: „Evropa zasluhuje poznat, že máme idioty každé věkové kategorie. A parlament dosud nepřijal zákon, který v zájmu cti národa zakazuje výjezdy pitomcům. Poslanci by si totiž museli udělit další provokativní výjimku...“

A především nám ukazuje, jak to na tom světě chodilo před tři sta lety, s nadějí, že za dalších tři sta let se praktiky ještě zdokonalí – nesmíme totiž podle Congreva zapomínat na evoluční proces! Hrdinové, lépe řečeno anti-hrdinové Congrevových her se možná pohy-

bují ve světě volánků a paruk, ale jejich příběh a povahy nám připomínají současnost tak překvapivě, že když v závěru uzavírají nejzarytější nepřátelé účelové spojenectví a jakýsi druh velké koalice, neubráníme se smíchu nejen nad nimi, ale i nad sebou...

Škoda, že tato hra znamenala konec Congrevovy divadelní kariéry. V podstatě psal pro divadlo od roku 1693 pouze do roku 1700! Údajně byl zdeptán kritikem Jeremy Collierem a jeho *Stručným pohledem na nemorálnost a bezbožnost anglické scény*. Tehdy mu Congreve jako odpověď napsal článek *Faleš pana Colliera a nedokonalé připomínky*. Od té doby se dramatik věnoval politice, zastával mnohé funkce, byl třeba kontrolorem londýnského přístavu, uděloval licence pro dovoz vín...

I nadále spolupracoval se svým přítelem Drydenem. Místo psaní pro činohru ale začal studovat hudbu a vyhrál cenu za operní libreto *Paridův soud*. Z Ovidiových *Proměn* napsal libreto k opeře *Semelé* (žena, která se zamiluje do Jupitera a která touží po nesmrtelnosti). O hudbě Congreve vždy tvrdil, že „má moc uklidnit rozbouřenou hrud.“ V roce 1710 bylo ve třech svazcích vydáno souborné *Dílo pana Williama Congreva*.

Mám rád pořádek, čisté prostředí, klid, skromnost, upřímnost, poctivost a slušnost. Ale přesto – doma je doma.

Jiří Robert Pick

Congrevův styl

Congreve předstihuje všechny své anglické soupeře sebejistotou psaného slova a pro něho typickou ohebností vět. Měl nebojácný názor, dobrý sluch a k tomu dar vyjádřit své myšlenky. Dosahuje správného středu mezi zvoleným a přirozeným stylem, je současně úsečný i mnohomluvný, což je úctyhodný výkon. V tom je klasikem a hodným toho, aby vystoupil do řady s Molièrem. *Velkolepost vyvolených* se dá při prvním pohledu snadno přechíst: jak zřejmě tu bije síla myšlení do očí a jak elastické i dobře zabroušené jsou tu věty! Není třeba nejdříve je prohlížet, než se na ně odvážíme. Congreve nás nese jistě. Sheridan ho napodoboval, ale nedotáhl to tak daleko. Řečiště budoárových pomluv lady Wishfortové má nedosažitelnou sílu a ostrost jazyka. Žene se vpřed v jednom zvuku neodolatelně a definitivně jako hlasy burácející přírody. Je to pravá a původní výřečnost, výřečnost chytré ženské.

(podle G. Mereditha)

Hazlitt, jeden z nejlepších znalců anglického divadla, o hře *The Way of the World* (Velkolepost vyvolených) také napsal:

„Congrevův styl je nenapodobitelný, ba dokonalý. Je to výsostný vzor komického dialogu. Každá věta oplývá vtipem a satirou, jež jsou podány nejvybranějšími a nejpříhodnějšími slovy. Každá stránka skýtá přepršku skvělých nápadů, je spleť epigramů v próze, je novým triumfem důvtipu, novým vítězstvím nad tupostí a nudou.“

Legenda Congreve

William Congreve byl umělcem života, dandym, který si prostřednictvím divadla především vyřizoval účty se svými nepřáteli a s dobou, ve které se bohužel i naštěstí narodil. O jeho životních osudech koluje celá řada legend a jisté místo je mu vyhrazeno i v pozoruhodných denících jeho spolužáka z dublinské Kilkeny i koleje Sv. Trojice Jonathana Swifta. Opravdový přítel a zároveň jízlivý, nesnesitelný, jedovatý Swift, který kromě své tajné manželky a milenky Vanese nesnášel nikoho v celé Anglii, ho ani po letech nezapomněl navštívit, jakmile přicestoval do Londýna. Další přátelé, kteří oceňovali Congrevův vtip a velkorysost ducha, byli Frances Porterová, Alexander Pope a také Henrietta, lady Godolphinová, se kterou měl Congreve nelegitimní dceru Marii (1723–1764).

Congreve byl muž, který žil podle vlastních proklamovaných slov. Byl bohužel ke stáří postižen šedým zákalem, což ho dost paralyzovalo. K tomu se přidala nehoda v roce 1728, při níž utrpěl vnitřní zranění, zůstal na vozíku a 19. ledna 1729 zemřel. Je pohřben ve Westminsterském opatství, v blízkosti hrobu Aphry Behnové (jedna z prvních evropských dramatických restauračních komedií). Na hrobě můžete vidět podobiznu, kterou podle jeho portréту vyřezal přítel Keller. Epitaf, ve kterém je vyznívána Congrevova čest, přátelství a odvaha, dala vytesat jeho drahá Henrietta, vévodkyně z Marlborough. Prorokuje v něm, že díky Congrevově upřímnosti a humoru budou jeho díla obdivovat budoucí generace. A v případě Ostravy se nespletla.

Spousta lidí má manželské trable a ani o tom neví.

Oliver Herford

Několik rad ohledně „těch druhých“

Panuje mínění, že Sokrates mohl vydržet s Xantipou jen proto, že byl filosof. Myslím si, že opak je pravdou. Stal se filosofem jen proto, že byl ženatý s Xantipou.

Walter Kiaulehn

Největší pomstou pro toho, kdo vám odloudí ženu,
je – nechat mu ji.

Sacha Guitry

Manželé mají mnoho společného, například sex. Naproti tomu mohou mít mnoho rozdílného, například sex.

Ladislav Muška

Dobře se pověsit, to vyloučí
možnost špatně se oženit.
William Shakespeare

Nešťastná manželství neexistují, jinak by
totiž musela existovat i šťastná.

Gabriel Laub

*Manželské štěstí je umění být šťasten
ve dvou tak, jak by mohl být každý
z obou, kdyby zůstal sám.*

Marcel Soubirau

Muž a žena jsou si přírodou předurčení ke spolu-
žití, i když se nesnášejí. Jsou jako hráči šachu,
z nichž, když jeden táhne černými, druhý musí
táhnout bílými figurkami.

Karl Georg Büchner

*Život je opravdu komický:
jedno slůvko před oltářem,
a jsme ženati, jedno slůvko
ve spaní, a jsme rozvedeni.*

Anonym

Měla nevšedního manžela. Viděla ho jen v neděli.
Josef Poláček

Miláčku, zapomeňme na
všechno, co se mezi námi
nestalo.

Eugène Ionesco

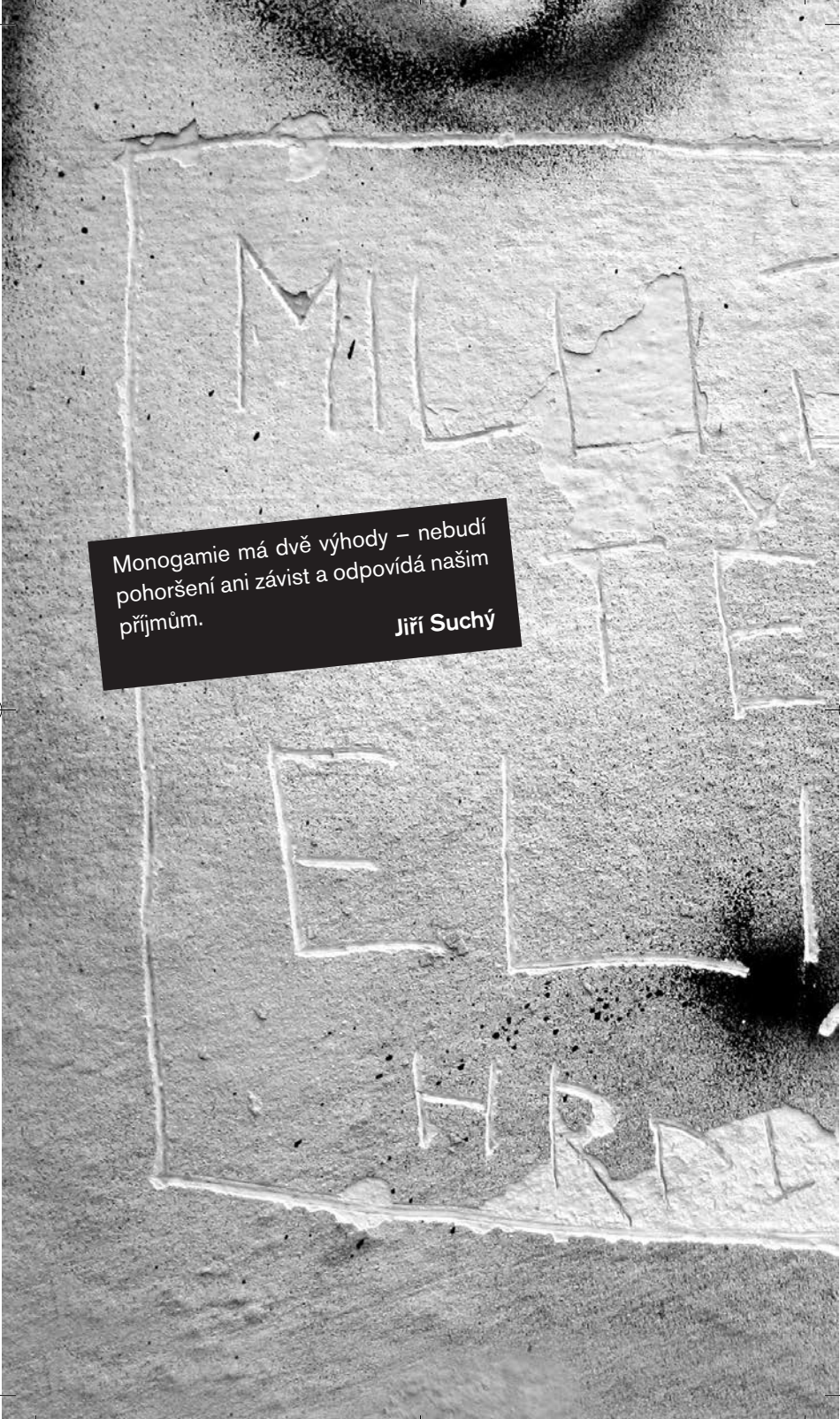
Muž, který je ženě lhostejný, je už v jejích očích
dostatečně nehezky; ale když ho přestane
milovat, zdá se jí ohavný.

Honoré de Balzac

Jsou milenky pohodlné a nepohodlné. Ty druhé jsou ještě
o něco horší než vlastní manželky.

Sacha Guitry

Monogamie má dvě výhody – nebudí
pohoršení ani závist a odpovídá našim
přijmům.

Jiří Suchý

Žárlivost je normální pocit. Avšak chování, které
vyvolává, je často iracionální.

Leo Buscaglia

Výjimečnost ostravské premiéry

Uvedení *Velkoleposti vyvolených aneb Setrvalého stavu světa* v Ostravě 2011 můžeme považovat za českou premiéru, protože jediné divadlo u nás – Národní divadlo v Praze – ji v roce 1967 uvedlo jako hru s hudebními variacemi „podle W. Congreva“. Tehdy se ke spoluautorství hlásil Karel Michal, který na sebe upoutal pozornost hned svou první knihou *Krok stranou*, která mu vynesla uznání kritiky i čtenářů a vyšla například i ve Francii. Na motivy povídky z jeho druhé knihy *Bubáci pro všední den* byl natočen oblíbený český film *Bílá paní*.

Název ostravské inscenace stejně jako nový překlad a úprava Congrevovy hry je z dílny současného pozoruhodného překladatele Jiřího Strnada. Na jeho výslovné přání o něm nemám do programu psát, protože nestojí o publicitu, přesto nelze nezmínit, že české divadlo obohatil o dramaturgický objev, rehabilitoval a navrátil Congreva na divadelní scénu.

V šedesátých letech se ve zmiňované inscenaci v režii M. Macháčka v hlavních rolích představili Vladimír Ráž (Fainall), Vladimír Brabec (Mirabell), Josef Gruss a Miloš Nesvadba (Witwoud a Petulant), Jiří Sovák (sir Witfull Witwoud), Jaroslav Marvan (Waitwell – u nás O'Beyda), Olga Scheinpflugová (lady Wishfortová), Blanka Bohdanová (sl. Millamantová), Jiřina Petrovická (sl. Marwoodová), Jana Hlaváčová (paní Fainallová) ad. V Michalově verzi se objevují v příběhu postavy, které byste u nás nenašli: Tajemník divadla (Josef Kemr) a jiné, převážně vedlejší postavy...

Přes hvězdné obsazení recenze příliš euforické nebyly, o Congrevovi se kritici vyjadřují jako o autoru doby přežilé, shodují se vesměs na vynikajícím výkonu Scheinpflugové a její služby Foiblové (u nás Reydillová). Recenze akcentují nepřehlednost děje i přes autorskou úpravu Michalovu... pro názorný příklad cituji část kritické stati Jindřicha Černého:

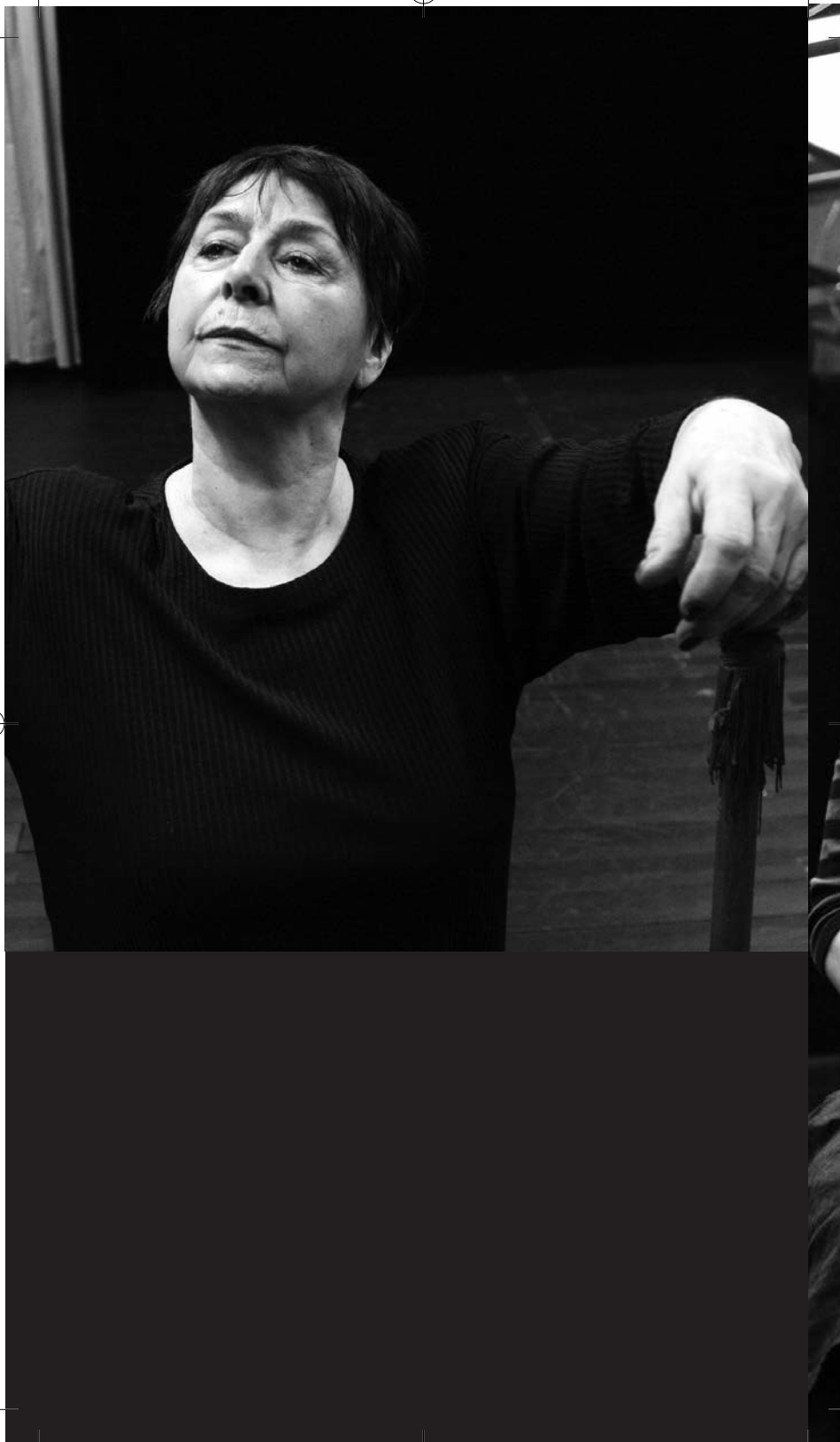
Nevím, čím to je – asi nejsme ještě dost restaurováni – ale navzdory té vyhlášené dokonalosti hry, navzdory elegantní režii a nabitému obsazení působila na nás z jeviště Tylova divadla – alespoň dokud na ně nevstoupí Olga Scheinpflugová – mdle a úmorně. Snad byli diváci šokováni složitostí zápletky a kalibrem žertů, a to je u této ko-

Andrea Mohylová, Renáta Klemensová, Veronika Forejtová

medie nepřipustné, protože byla psána pro hlediště dokonale souznějící, a jakýkoli druh společenského šoku je jí na hony vzdálen. V tomto smyslu střílí vedle současné orámování hry blekotavým tajemníkem Josefa Kemra, který paroduje „ideologické výhrady“ k inscenované hře. Jenže výtečně zahraný Kemrův výstup (zvláště závěrečný skok z lóže do hlediště) předpokládá právě to, co chybí: blažené uspokojení z předvedeného kusu. Možná, že v jiném hledišti nemuselo k této nesrovnalosti dojít.

Hlubší rozbor úprav inscenace by ostatně asi ukázal, že ani ony nejsou bez viny na matném výsledku večera. Ta hra totiž není snadná, jak snadno byla udělána. K eleganci a šarmu měla by přistoupit i tvorba, hladce plynoucí scény vyžadují své pointy. Pak bychom třeba slečnu Millamantovou, slečnu Marwoodovou a paní Fainallovou od sebe rozpoznali lépe než jen podle toho, že jednu hraje Blanka Bohdanová, druhou Jiřina Petrovická a třetí Jana Hlaváčová. Nu, zda ostravské publikum od sebe Ladu Bělaškovou, Andreu Mohylovou a Pavlínu Kafkovou rozezná i jinak, se nechte (doufejme, že příjemně) překvapit.

Andrea Mohylová, Veronika Forejtová

Janusz Klimsza (1961)

Studoval herectví na Státní vysoké škole divadelní v polské Wroclawi a divadelní režii na pražské DAMU. Režioval v českých a polských divadlech, je také autorem jevištních výprav a divadelních adaptací. Byl pedagogem oboru herectví na Janáčkově státní konzervatoři v Ostravě. V letech 2001–2004 působil coby umělecký šéf Divadla Petra Bezruče v Ostravě a v letech 2004–2008 se stal uměleckým šéfem činohry Národního divadla moravskoslezského. Od roku 2008 pracuje v NDM jako kmenový režisér činohry. Spolupracuje s Českou televizí a Českým rozhlasem a věnuje se také literární tvorbě.

Co tě lákalo na inscenování Congrevovy konverzační komedie? Po Ideálním manželovi ses přiklonil opět k titulu „klasickému“ a staršímu. Proč sis kupříkladu nevybral komedii současnou?

Myslím si, že Congrevova komedie je dokladem toho, že dobré texty nestárnou, mohou naopak ukázat naši dobu v širších souvislostech –

naše problémy nejsou jen naše – tytéž věci řešili lidé před mnoha generacemi. Nejsme výluční a předkové viděli spoustu věcí jasněji. A s autory, kteří by upozornili na tragikomické a leckdy absurdní procesy ve společnosti s takovou razancí jako Congreve, se zrovna nepřetřhl pytel.

V čem spočívá podle tebe divadlo, které přežilo staletí?

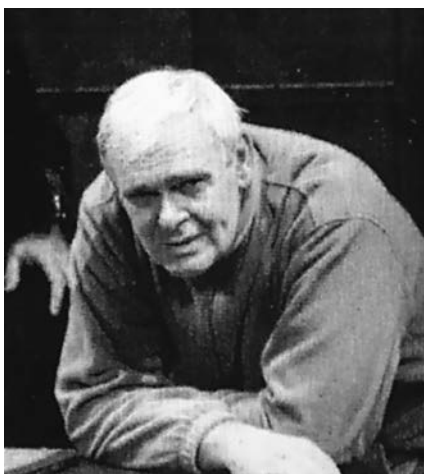
Definovat to zřejmě nedokážu, ale mám za to, že živé divadlo se vždy opíralo o lidský osud, o pocit, že štěstěna je vratká, že od vrcholu na dno je snadná cesta a naopak. Tudiž vyprávělo příběhy, a to pomocí jasných, zřejmých situací a prostřednictvím silných postav. Čím je situace přesněji vystavěna, čím jsou postavy více z masa a kostí, tím pochopitelně lépe. Vyprávět skrze onen fenomén dramatického umění není věcí samozřejmou – to se vytvářelo po staletích a tradice inscenování, tradice různých divadelních epoch, je poklad, o který, bohužel, je stále menší zájem. Kdybychom s větší pokorou hleděli na umění předchozích desítek generací divadelníků, možná bychom našli odpověď na mnohé otázky, se kterými si dnes nevíme rady. Na divadle mě nejvíce zajímá jeho katarzní, terapeutický potenciál – kdy mne uvede na okamžik do stavu souznění – homeostáze. Divadlo má původ v magii a jeho primární role byla sakrální. Požadavek, aby divadlo bylo výlučně zdrojem zábavy, je bohužel ukazatelem, jak velmi jsme ochuzeni právě o sakrální aspekt života.

Pracoval jsi v Ostravě léta jako umělecký šéf, režisér... V čem vidíš hlavní směr fungování činohry Národního divadla moravskoslezského?

Hrajeme pro velmi široké publikum – je tedy asi nereálné úzce profilovat repertoár nebo vyhranit inscenační styl. To, co by mělo být naší devizou, je zvládat právě onen široký rejstřík od velkých produkcí v Divadle Jiřího Myrona po komornější polohu v Divadle Antonína Dvořáka, napříč všemi činoherními žánry.

Je ti Congreve nějak blízký i svým životem a tím, co si o společnosti myslel?

Je mi blízká jeho krajní nedůvěra k tzv. autoritám. Státem počínaje a médii konče.

Martin Víšek

Narodil se 16. 5. 1952 v Pardubicích. Absolvoval katedru jevištního výtvarnictví na Divadelní fakultě v Praze. Jeho hlavní pedagogové byli doc. M. Romberg, doc. O. Smutný a doc. A. Pražák. Poté působil v angažmá v divadlech v Opavě, v Hradci Králové a v Olomouci. Od roku 2002 je ve svobodném povolání. Spolupracuje s řadou českých a moravských divadel: MD Ústí n. Labem, JD České Budějovice, SD Opava, NDM Ostrava, MD Olomouc, ND Brno, DJKT Plzeň, DFXŠ Liberec.

Účastnil se výstav: Salon české scénografie Praha 2005, Společné výstavy UVU pardubického regionu v Litomyšli, výstava Nasavrky a Doetinchen.

V Pardubicích je členem Unie výtvarných umělců pardubického regionu.

Vytvořil knižní ilustrace: *50 panovníků na českém trůně*, Filip Trend Publishing 1999, *Pověsti z Pardubicka a Hradecka*, Agave 2000.

V roce 2008 vytvořil návrh expozice *Tajemné znojemské podzemí*. Expozice byla zpřístupněna v roce 2009, získala absolutní vítězství v soutěži *Kudy z nudy*.

Eliška Zapletalová

Studovala na SUPŠ textilní Brno, krátce působila ve Filmovém studiu Barrandov, pak odešla na Moravu, kde do r. 1983 pracovala v Divadle Oldřicha Stibora v Olomouci. Poté přišla dlouholetá spolupráce s NDM v Ostravě a dalšími českými a slovenskými divadly. Celkem vytvořila 400 kostýmních výprav, navrhuje pro činohru, operu, operetu i balet. „Čím je pro mne scénografie? Celoživotním povoláním.“

Renáta Klemensová, Veronika Forejtová

William Congreve (1670–1729)

Velkolepost vyvolených

ANEB SETRVALÝ STAV SVĚTA

Překlad a úprava Jiří Strnad

O s o b y

Mirabell

Fainall

Sir Philfull Witwoud

Petulant

Witwoud, nevlastní mladší bratr Philfulla

O'Beyda, Mirabellův komorník

Lady Wishfortová

Paní Fainallová

Slečna Millamantová, neteř Wishfortové

Slečna Marwoodová

Traidahlová, komorná lady Wishfortové

Reydillová, služebná Millamantové

Odehrává se v Londýně v prvním roce 18. století.

PRVNÍ AKT

Scéna 1.

(Kavárna)

Mirabell *(který s Fainallem sedí u hráčského stolku, pokládá své karty)*

Štěstěna se k vám chová nechutně štědře, Fainalle.

Fainall *(shrabuje výhru)* Skončíme?

Mirabell Jestliže vás to potěší, hodlám ochotně pokračovat, dokud mi neodpadnou obě paže.

Fainall Takovou oběť nežádám. Ostatně příležitost k odvetě vám poskytnu kdykoli... až zrovna nebudete hrát jak osel.

(po Mirabellově ostrém pohledu se opraví)

Poněkud roztržitě. Je patrné, že myšlenkami právě bloudíte poměrně daleko od vynášení správné barvy.
(s hořkou výčitkou)

A navíc snášíte fiasko flegmaticky. Což snižuje mou radost z výhry.

Mirabell *(suše)*

To je mi líto. Prosím, abyste vinu přičetl pouze ponuré náladě, která mou psýchu počala prostupovat už dávno před rozbřeskem.

Fainall Přiznejte – že vy jste se v noci pohádal s Millamantovou? Má drahá vyženěná přibuzná se vyznačuje jistými povahovými vlastnostmi, které by stěží snes sebestatečnější stoik...

Mirabell Když jsme se spolu my dva krátce po půlnoci rozloučili, spěchal jsem za ní a našel ji... obklopenou tím vlezlým mladým Witwoudem a pokud možno ještě drzejším fouňou Petulantem. Ale co bylo horší: I její

tetou, vaší tchyní a mou morovou ranou. Ve zkratce shrnuto, byla tam prostě taky lady Wishfortová.

Fainall *(účastně ho poplácává po rameni)*
 Nebohý příteli! Víím, co to obnáší. ... Navíc ve vašem případě započítejme specifické znaky, které –
(nedokončí a permutuje téma)
 Nepřítáhla si s sebou na ten dýchánek mou manželku?

Mirabell *(přikývne)*
 Plus pár dalších person. Ty ani neznám – s výjimkou vaší oblíbené slečny Marwoodové.
(zavrčí)
 Pokládám za podstatné podotknout, že okamžitě po mém příchodu se atmosféra v salonu razantně proměnila. Veškerá konverzace přítomných se omezila na šepot provázený popuzenými povzdech-y, jež směřovaly na mou adresu. A posléze se rozhostilo hluboce hrobové ticho.

Fainall Zjevně se vás zamýšleli zbavit.

Mirabell Proto jsem se rozhodl, že se odtamtud nehnu. Déle než hodinu jsem osvědčoval vůli buldoka... dokud ta stále svěží stárnoucí súva Wishfortová neprolomila bolestiplné mlčení nejapnou poznámkou, že nevítané návštěvy se někdy nedovtípí, kdy je čas zmizet. Samozřejmě bych její výpad ignoroval... jenomže Millamantová jí znenadání malinko přitakala! Vztyčil jsem se a s hrdým pohrdáním na ni pohlédl, až hanbou zrudla... Načež jsem vypochoval středem.
(hrdě zdůrazní)
 Ani jsem nepočkal, až začne zahanbeně pípat nějakou omluvu!

Fainall Snad bych ji na vašem místě tentokrát neposuzoval tak tvrdě... Dost možná se jen bála zpochybnit tetiččino stanovisko.

- Mirabell Dávno už není malá holčička, aby poslušně rezignovala na vlastní názor.
- Fainall Nesmíte zapomínat, můj milý Mirabelli, že by ztratila nejméně polovinu dědictví, pokud jí uvádající lady neschválí výběr ženicha.
- Mirabell *(velmi rozmrzele)* Hm.
- Fainall ... Vlastně vám asi můžu předestřít druhotné, doplnující vysvětlení. Odkryl jsem to maličké tajemství teprve tenhle týden...
- Mirabell A váhal mi ho prozradit. Můj blízký příteli. – Tak mluve přece!
- Fainall Wishfortová si vzhledem k postupujícímu věku hledá náhradní zábavy místo... těch dosavadních. Přiměla úzký okruh vybraných dam, aby s ní utvořily cosi na způsob spiritistického kroužku. Kterému pochopitelně předsedá. Scházíávají se střídavě v domech všech zasvěcených... Witwoud a Petulant zobou vládkyni spolku z ruky, a proto byli milostivě přibráni. Vy a já jsme se ovšem na seznam kandidátů naopak vůbec nedostali; ne, že bymě to mrzelo. – Soudím, že jste jim vpadl právě doprostřed příprav na nějakou seanci.
- Mirabell Buď jak buď, omšelá dračice mi dala znovu najevo, jak divoce mě nenávidí.
- Fainall *(po malé pauze)*
... Nerad vám říkám, že jste si to do značné míry zavini. Dvořil jste se jí, předstíral, že ji milujete... jen abyste se lehce dostal do blízkosti Millamantové. Mohl jste zvolit méně riskantní taktiku.
- Mirabell Vždyť já ty pozornosti vůči tetince rozhodně nijak nerozumně nepřeháněl... Sem tam pečlivě promyš-

lené žvásty, nadšeně velebicí důvtip umocněný výraznou vyzrálou krásou... sem tam oslavný, galantní, mírně erotický sonet, který sesmolil nájemný poeta a který já pečlivě opsal a pak dozdobil dojemným věnováním... sem tam obdivné žužlání svaštělých ruček od prstíků k loktům... A dál jsem v důvěrnostech nezašel, do postele ji nikdy neklátil!

Fainall *(živě zkoumá)*
Opravdu ne?

Mirabell Čest ani žaludek by mi to nedovolily.

Fainall I tak jste přespříliš podcenil potenciál zhrzených ženských nadějí. Výbušnou sílu zklamaného očekávání... která vám teď zarytě metá drápy pod kůži.
(nastavuje si před oči hodinky zavěšené na krku a roztržitě dokončí)
Nevěšte hlavu... a hezky si to užívejte...

Mirabell Honí vás čas?

Fainall Jen jsem ho kontroloval. Teprve později mě čeká přesun do vedlejší herny...

Mirabell S kým jste si smluvil partičku?

Fainall Ech... s Petulantem a Witwoudem.

Mirabell Oberte je i o poslední penny! Roztrhněte ty hady jako... hady.

Fainall Zájem mé peněženky velí ochotně takovému přání vyhovět.

Mirabell Když se mi vybaví, jak se ti floutci v noci natrásali... Mimochodem, vám nevádí, že se těch duchařských hloupostí zúčastňuje i vaše žena?

- Fainall Důkladným rozbořem jsem došel k závěru, že libůstka mé ženy mi vcelku nevadí.
- Mirabell A nešimrá vás ani nejmenší osten žárlivosti, přestože víte, jaký pár chtivých kohoutků s našimi slepicemi vy-
sedává?
- Fainall Jsou téměř neškodní. Přidržíte pevněji oprat popu-
zené představitosti.
- Mirabell *(vrčí)*
Snad bych neváhal v potu tváře vynaložit fyzickou
námahu, abych jim vlastnoručně zakroutil krkem.
- Fainall Radím s razantním řešením tohoto typu posečkat.
Obzvláště teď se nehodí ho použít - do Londýna dnes
dorazí sir Philfull Witwoud. Ať už jsou jejich vztahy ja-
kékoli, Philfull by stěží bez námitek strpěl, abyste mu
poklidně mordoval mladšího bratra – třebaže je to
sourozenec pouze nevlastní.
- Mirabel Krom zjevných poruch chápavosti se sirem cloumají
také tradiční zásady?
- Fainall Především pamatujte, že je bratrancem lady Wishfor-
tové...
Kdybyste si vzal Millamantovou, včlení se do kruhu va-
šeho blízkého přibuzenstva.
- Mirabell *(povzdechne)*
Všechno příjemné mívá stinné stránky...
- Fainall *(jemně zdůrazňuje svůj přehled)*
Momentálně se hodlá ve zdejších bohatě zásobených
obchodech vybavit k cestě na kontinent.
- Mirabell Těžkopádný, tupý venkovský balík touží cestovat...?!
- Fainall Evropa zasluhuje poznat, že máme idioty každé vě-
kové kategorie.

- Mirabell *(chmurně přikyvuje)*
Parlament dosud nepřijal zákon, který v zájmu cti národa zakazuje výjezdy pitomcům.
- Fainall Poslanci by si museli udělit další provokativní výjimku.
- Witwoud *(vchází; při spatření přítomných se nepatrně zarazí, ale vzápětí se k nim hrne)*
Srdečně zdravím, pánové...!
- Fainall Vidět vás je vždy pravým potěšením, Witwoude... Nicméně, pokud se nemýlím, dohodli jsme si setkání o dům dál...
- Witwoud To je docela možné. Mé kroky se však řídí heslem „Čím více putyk navštívíš, tím vícekrát jsi člověkem“ ...
Vtipné, že? – V současné chvíli ale nežertuji a vyžaduji soucit, pánové. Hluboký, opravdu hluboký.
- Mirabell *(spráskne ruce a nenápadně si je zamne)*
Co neblahého se vám přihodilo?
- Witwoud Poslíček mi právě přinesl psaní... od mého ctěného polobratra. No, vzal to řas. Zkusím popřemýšlet o něčem příjemnějším... Jak se dnes vede vaší ženoušce, Fainalle?
Nejhezčí ozdobě velkoměsta...?
- Fainall Jménem té ozdoby, které se daří dobře, děkuju za lichotku.
- Witwoud Žádné manželství nemůže být šťastné, ale to Fainalovo představuje výjimku. Co o tom soudíte, vážený Mirabelli?
- Mirabell Že žádost o názor je nutné adresovat paní Fainalové. – Kde jste nechal nohsleda Petulanta?

- Witwoud Má vlastní nohy, za které odpovědnost nenesu. Počítám ale, že záhy přikvačí. Pravděpodobně počítá peníze, o něž mě po poledni připravil ve vrhcábech. ... Celkově velmi vtipné, že?
- Mirabell V podstatě se tak projevuje obecná spravedlnost. Protože vy jste pobral veškerou čilost mysli, Petulantovi osud přidělil štěstí v hazardu.
- Witwoud Nebylo nutné fortunou marnotratně plýtvat... Ale nic proti němu: Je to kujón, dychtící po poznání, takže ho často mohu zábavnou formou poučovat.
A jak dovede fantasticky lhát!
- Fainall Skutečně?
- Witwoud Klidně odpřisáhnou, že se mu v této činnosti vyrovná málokterá žena.
- Mirabell *(spatří vstupujícího Petulanta)*
Podívejme se...! My o vlku, vlk za humny...
- Petulant ... Božínku, bolí mě být považován za dravce. Jsem pouze neškodná roztomilá šelmička...
- Mirabell Doufám, že jste se nenahněval...
- Petulant Jistěže ne. Jednak je zlost mé dobrosrdečné povaze úplně cizí, jednak působí neblaze na pleť.
A o tu musí našinec soustavně pečovat. Ztratil bych k sobě úctu, kdybych byl vrásčitý. Božínku... hrůza pomyslet!
- Witwoud Nemučte se tak úděsnými představami. Nebudte na sebe krutý. Chvilkovým chmurným náladám se nesmí poskytovat prostor...
- Petulant *(ječí)* Opakuju, že zachovávám ledový klid!! –
A mám se nadále rád.

- Witwoud Tak se mi líbíte.
- Fainall *(k Petulantovi)*
Přesto by všímavý pozorovatel ve vašem chování objevil jakési známky rozmrzelosti...
- Petulant ...To možná bude tím, že jistá intimní záležitost, na níž jsem v noci pracoval, se sice nadále vyvíjí více než slibně, dosud však nedospěla ke kýženému vyvrcholení. A trpělivost nepatří k mým největším ctnostem...
- Mirabell *(vyskočí)*
Co??! ... Vy... otevřeně, drze přiznáváte, že se vážně dvoříte slečně Millamantové?!!
- Petulant *(rozechvěje se)*
To ale... božítku... bude omyl... Totiž já prosím během noci... pobýval... na různých místech... a vlastně jsem měl nyní na mysli... spíše mladého chlapce, nikoli mladou dámu. Já to tak úzkostlivě nerozlišuju.
- Mirabell V tomhle posledním bodu jistě neklamete. Jinak si ale příliš jistý nejsem...
- Petulant Má ústa jsou studánka čiročiré pravdy! ... Jen pro zajímavost... Co by se stalo, kdyby nebyla?
- Mirabell *(vytáhne dýku a zkoumá její ostří)*
Zeptal bych se: Podřízl vás už někdy někdo?
(přistoupí k Petulantovi a nasadí mu dýku pod bradu)
- Petulant *(jektá zuby a všemožně se snaží naznačit směr, v němž se nachází Witwoud)*
A jjjá... bbbych odpověděl...
(nadechne se)
... že je i spousta jiných dosud nepodříznutých...

- Witwoud *(děsí se, neboť Mirabell nyní přenesl zlověstný pohled na něj)*
To není vůbec vtipné, Petulante!
(otře si krajkovým kapesníčkem zpoceně čelo)
Ušetřete mě, milý Mirabelli... Pokud se týká mého postoje k Millamantové, nenaleznete na světě platoničtější vztah.
Je samozřejmě velmi pěkná, potažmo přitažlivá, jenže – jestli se neurazíte – připadá mi až příliš rozmarná... vrtkavá.
Od žen, na rozdíl od sebe, vyžadují vytrvalost a stálost.
- Petulant Ano, ušlechtilé ho ušetřete... Kdo by mi servíroval plody poznání?!?
- Witwoud A Petulant vám na oplátku vypoví důležitou zvěst, která k nám včera dolehla z obvykle perfektního zdroje informací.
Od lady Wishfortové.
- Petulant ... Jsem krajně nerad poslem špatných zpráv.
Božínku... lidé se na mě dívají, jako bych zlo, které je tíží, způsobil já.
- Mirabell Mluvte a nenapínejte mě!
- Witwoud Jen do toho. Mirabell jistě osvědčí odolnost Joba.
- Mirabell Být Job to není dobrý džob...
- Petulant *(prosebně k Mirabellovi)*
Přesto zachovejte důstojný klid... Váš čilý prastrýc odkudsi ze Sussexu se za pomoci hordy prohnáných právníků hotoví napadnout testament své zesnulé sestry, díky němuž jste získal převážnou většinu statků... a stejně tak i movitého jmění. Aby naplnil poslední nutný předpoklad, stačí mu oženit se. – Odborníci se shodují, že šance žaloby jsou

značné. Dotyčný pán prý příslušným soudcům roz-
dává plnými hrstmi.

Mirabell Běda, nejhorší tušení se naplňují... Ten lotr by chtěl
mě, bezmála žebráka, přivést úplně na mizinu!

Petulant Pánbůh vás potěš, brachu.

Witwoud Nejvyšší čas, abyste taky začal štedře uplácet.

Mirabell Vřelý dík za nápad. Nevyplytvejte na mě ale duševní
čilost.

Musíte přece přemýšlet jak co nejlépe uvítat milo-
vaného sira Philfulla.

Witwoud O něj se prozatím plně postará naše železná lady.
(*neovládne se a dodá*)
I tak si toho idiota užiju vrchovatě.

Petulant Takový přístup není pěkný... Božinku... měl byste
bratra hýčkat, obskakovat! Aby vám poskytl vydat-
nou finanční výpomoc... ze které byste mi přibližně
polovinu přenechal.

Witwoud Vida, jak umíte být vtipný, když se snažíte. Obdobně
veselý nesmysl jsem vážně dlouho neslyšel.
K dokonalosti tomu chyběla jen zmínka, že bych
vám půjčil bezúročně.

Petulant Nepřejte si, abych vás nařkl, že jste odporně so-
becký.

Witwoud (*shovívavě, ale nekompromisně opravuje*)
To by se nejednalo o nařčení... nýbrž naopak
chválu zdravého rozumu.

Fainall Pánové, pánové...! Proč se neplodně škorpit? Je-
stliže prozatím postrádáte vervu pro smysluplnou
činnost, jakou je hazard, můžeme z nedostatku

lepší zábavy alespoň zaskočit za našimi drahými dá-
mami... Dohodly se, že budou kolektivně korzovat po
Saint James parku.

Petulant Výborně. Vzhůru do parčíku!

Mirabell *(temně)*

Jen si tam pořádně pohlíďteje pusu...

(a po Petulantově tázavém pohledu dokončí)

... aby z ní nepadaly obvyklé nejapné erotické
narážky.

Petulant Witwoud mi vysvětlil, že ctnostná, dobře vychovaná
žena takové poznámky vůbec nepochopí,
dokonce ani nepostřehne – takže je vyloučeno, aby
se pohoršila nebo urazila.

Scéna 2.

(Park)

*(pěstěná, atraktivní Fainallová se prochází s velmi
mladou Marwoodovou)*

Marwoodová ... a která zásada je nejdůležitější?

Fainallová Vštipíte si do paměti, slečno Marwoodová, že se
o naše blaho musíme starat výhradně samy, že nám je
žádný muž nezajistí. Chlap není nic než zvíře. Dokud
nás miluje, chová se jako obtížný hmyz.
A když nás opouští, chová se jako krysa.

Marwoodová Povšimla jsem si smutné skutečnosti, že mužská tě-
lesná schránka často přežije milence, který v ní pobý-
val. I když... možná je lepší být malinko zrazovaná než
si odepřít zábavu. – S pochopitelnou podmínkou, že
nedovolím, aby mě zrádci zneužívali. Zejména finančně.
Náklady na mé potěšení přenechám výhradně jim.

- Fainallová Vzhledem ke svému věku jste mimořádně moudrá.
- Marwoodová Děkuji za uznání, paní Fainallová.
- Fainallová Žena ženě nejlépe porozumí. Příslušnice slabého pohlaví jsou nedostižně vnímavé.
- Marwoodová Hluboká myšlenka... Přiznejme ovšem silnému pohlaví, že také svede zajímavé věci.
- Fainallová Velmi odvážné tvrzení... Takový mimořádně tolerantní názor by se mé matce rozhodně nezamlouval. Váhám, jestli se líbí mně. ... Ne, nelíbí.
- Marwoodová Vy asi nenávidíte hlavně svého manžela...
- Fainallová Z celého srdce. Zabíla bych ho nebo dala zabít... jenomže proč se tím obtěžovat? Jiný by nebyl lepší.
- Marwoodová Proto ho tedy šlechetně ponecháte naživu?
- Fainallová *(zpozorní)*
Existuje snad ještě jiný důvod?
- Marwoodová *(vtělený údiv)*
Jak já bych o něm mohla vědět, když nenapadá vás?
- Fainallová No proto.
- Marwoodová *(rozšveholí se)*
A také prosím tisíckrát za prominutí, že jsem se dopustila drobounké netaktnosti a hovořila částečně shovívavě o mužské verbeži. Přála jsem si jen, vlastně nadbytečně, potvrdit svůj původní dojem: Že totiž postoj, který k problému zaujímáte, zůstává za všech okolností neochvějný.

- Fainallová *(tou slovní záplavou poněkud přidušená)*
No... dobře... odpouštím vám...
(vzpamatuje se a přísně radí)
Před lady Wishfortovou se ovšem náznakům nedůslednosti důsledně vyhýbejte!
- Marwoodová To bude snadné. Nic mi nedělá větší radost než potlačovat přetvářku. ... Dokonce uvažuji...
- Fainallová Ano?
- Marwoodová – o tom, že abych mohla strašlivé pohrdání chlapy naplno projevit, podle vašeho příkladu se časem za některého mezulána provdám.
- Fainallová *(chladně zjišťuje)*
Za Mirabella například?
(strne)
Uch.
Jde na mě nevolnost.
- Marwoodová Tak náhle? Z čeho?
- Fainallová Procvičujte si pilněji postřeh...
(trhne bradou k právě přicházejícím Fainallovi a Mirabellovi)
- Fainall Má drahá... Nesmírně drahá...Dnes nevypadáte dobře...
- Fainallová Zdá se vám, milovaný manželi?
- Mirabell Je jediný, koho tak šálí zrak. Madam.
- Fainallová Je jediný, kdo může něco takového říci, aniž by mě tím urazil.
- Fainall S dojetím pozoruji, že váš něžný vztah ke mně se nijak nemění. Je stále plný hlubokého odporu.

- Fainallová *(okázale ho ignoruje a obrací se k Mirabellovi)*
Obávám se, že v noci na dnešek jsme se k vám vespolek nezachovali zdvořile. Zvláště má matka pravděpodobně jednala... drobátko přikře. Jestli mi dovolíte, ráda bych vám v klidu a o samotě podala jistá vysvětlení a vyslovila omluvu...
(odvádí ho pryč)
- Fainall *(pozoruje odcházející dvojici, a jakmile zmizí, položí Marwoodové ruku kolem ramene a zlehka, nicméně s majetnickou suverenitou k sobě dívku přitulí)*
Ta ženská je příšerná kreatura. Kdybych ji neměl, nepřežiju to.
- Marwoodová ... cože??
- Fainall *(mírně se diví její nechápavosti)*
Prostý kauzálně logický závěr. Veškeré svoje naděje upínám k cíli zbavit se jí.
Pokud by se ten nádherný sen splnil, rázem bych ztratil smysl života.
- Marwoodová *(chvilčku tu informaci stravuje a pak navrhone)*
Nebudeme je potají sledovat?
- Fainall
Marnění času, který můžeme strávit příjemněji ...
Nebo to snad... mám chápat jako projev tajného žárlení na Mirabella? Poslední dobou o něj projevu-ješ až podezřeale značný zájem...
- Marwoodová
Můj zájem patří tomu, aby ti manželka bezmála veřejně nechtěla nasazovat parohy. Co kdyby se její někdejší slabost pro toho pána vrátila?
- Fainall *(ušklibne se)*
Pochopitelně vím, že ti dva spolu v minulosti...
– Ale že by zas toužila navázat na tradici?

- Marwoodová *(ironicky)*
Její nenávisť k němu rozhodně nedosahuje té míry,
jaká je u ní ve vztahu k mužům obvyklá.
- Fainall
Nezapomeň brát v potaz, že Mirabell je ňouma
usilovně se vtírající Millamantové.
(posměšně podotkne)
Bere to ve věkové posloupnosti. Matinka, dcera, neterž.
- Marwoodová *(popleská ho po tváři)*
Odkdypak jeden postelový zástoj překáží druhému?
- Fainall *(lehce se zamračí)*
Nějsi trošinku mladá na tak obecné úsudky?
- Marwoodová
Náš svět je bleskurychlý profesor. Cukrouši.
- Fainall
Dost. Neodváděj neustále rozhovor od tématu.
- Marwoodová *(s obdivným úžasem)*
Ty jsi rozvíjel nějakou základní myšlenku?
- Fainall *(neúprosně)*
O tvém koketním pokukování po panu Mirabellovi!
- Marwoodová *(obrací oči k nebi)*
Ach ouvej, jak jste vy muži primitivně přímočaří...
Když se před Mirabellem drobátko nakrucuju, nutí mě
k tomu ušlechtilá pohnutka. Snažím se varovatsvou
přítečkyni Millamantovou. Docela nenápadně
demonstrovat, že její nápadník je chlípák jako ostatní.
Přirozeně to celé podstupuju s krajní nechutí.
- Fainall
Nevšední obětavost.
- Marwoodová *(poklidně Fainalla přeměří pohledem)*
Představ si, že by tvá manželka měla obdobně odda-
nou družku... která by se zvilou soustavností odhalo-
vala tvoje skryté spády.

- Fainall *(přestože se to snaží nedat najevo, zneklidní)* ...
Obávám se, že sis mé... v podstatě dobromyslné
výtky nesprávně vyložila... Mluvila ze mě láska.
- Marwoodová A já se obávám, že z tebe nemluvila láska, ale na-
dutá pánovitost. Už tě mám poněkud po krk.
(krátce, leč okázale dumá)
... Myslím, že totéž dobrodiní, které přináším Milla-
mantové, s obětavostí sobě vlastní poskytnu také
paní Fainallové... Fainalle.
S tím malým rozdílem, že nevyberu nepřímý a po-
zvolný postup – nýbrž se s ní naráz nezištně podě-
lím o celý arzenál vzpomínek na naše intimní
radovánky.
- Fainall *(děsí se)*
To neuděláš!
- Marwoodová Udělám, udělám! Za všechny újmy, které jsi mi způ-
sobil.
Jak duševní, tak hmotné.
- Fainall Pokud jsem si od tebe občas bez dovolení půjčo-
val menší částky... ty byly vesměs využity ve tvůj
prospěch.
Uklidni se a chladně uvažuj se mnou: Kdybys pře-
stala Millamantovou proti Mirabellovi popouzet
a naopak ji ponoukala, aby kráčela v ústrety volání
svého srdce, bla bla bla, a za troubu se, nejlépe
potají, provdala... zařídím, aby lady Wishfortová to
jejich podle počínání odhalila.
Ona následně vzhledem ke své známé zavilé zlobě
vůči Mirabellovi Millamantové – co? S plnou pod-
porou práva razantně zkrátí její dědický podíl na mi-
nimum. Komu ty uvolněné statky nevyhnutelně
připadnou? Mé ženě. A podle předmanželské
smlouvy, jejímuž zpracování jsem věnoval ostražitou
pozornost, podstatná část takového nově rozhoj-
něného majetku přejde pod moji přímou správu.

Tak budu konečně odměněn za trpělivé snášení těžkého chomoutu. Za to, že jsem podstoupil ženitbu s již použitou vdovou. A tobě umožním, aby sis pro nás – jako rozkošné hnízdečko lásky – pořídila výstavnou velkolepou vilu...

- Marwoodová Sliby chyby. Sbohem....Snad kdyby... Ne, je příliš pozdě.... Kdyby to místo vily byl zářivý, závistihodný zámek...
- Fainall Stane se.
- Marwoodová A musíš uznat, že jsi mi krutě křivdil!
- Fainall Choval jsem se ohavněji než hnusný hnidopich, zlato.
(pohlédne do dále a to, co spatří, ho přiměje k výzvě)
Doporučuju odebrat se opodál do stínu vzácných dřevin, které nás budou inspirovat k plodnému přemítání, jakým neobyčejným nábytkem tvůj zámek vybavit.
(odejdou)
- Mirabell *(spolu s Fainallovou se pomalu vracejí)*
Hleďme... nepočkali tu na nás.
- Fainallová Sláva. Kdybych Fainalla jenom nesnášela, možná bych pohled na něj jakžtakž vydržela. Jenomže já tím ubožákem navíc pohrdám. Pravidelně mě z toho postihuje nevolnost.
- Mirabell Proboha šetřete se! Musíte si pohrdání i nenávisť rozumně dávkovat.
- Fainallová Já se neumím krotit. I vás jsem milovala nespoutaně.
- Mirabell *(uklouzne mu)*
Povšiml jsem si.
(rychle podotýká)
Neustále si toho vážím.

- Fainallová Proč jste mne tedy ponechal napospas spárům syčáka?
- Mirabell Nezbyvá mi než konstatovat, že kladete složité dotazy...
Znám Fainalla jako člověka, který se štítí jakýchkoli-morálních zábran, pokud si zamane dosáhnout vytčené mety.
Zejména v posledně uvedených vlastnostech se s ním bohužel nemohu úplně rovnocenně měřit, a proto jsem byl nucen přenechat mu vás. – A do sud kvůli tomu roním slzy.
- Fainallová Jak jsem už jasně naznačila, tím spíš bych s vámi ráda opět navázala těsnější... přátelské kontakty.
- Mirabell Já na oplátku nijak netajím, že z toho plesám blahem. ... Důkaz propastné nehynoucí důvěry jsem vám ostatně podal začátkem týdne... s předstihem.
- Fainallová A já ji neklamala.
- Mirabell Mé štěstí, moje peníze se ocitly ve vašich něžných ručkách... Mimochodem, dezinformaci, o kterou jsem vás žádal, jste rozšířila skvělým způsobem. Ujala se a nikdo nepochybuje o její pravdivosti.
- Fainallová *(směje se)*
Tím spíš, že jsem šikovně zařídila, aby se sdělování zprávy ochotně ujala máti. Na vějičku dosedla celá žhavá. – Kdo bude představovat toho vybájeného prastrýčka ze Sussexu?
- Mirabell Můj komorník O'Beyda. Seznal jsem, že v tom smradlavém Irovi vězí velké herecké vlohy. V maskách a různých převlecích se náruživě vyžívá.
- Fainallová Chodívá myslím tajně souložit s jednou z matčiných služebných... nějakou Traidahlovou...

- Mirabell Ano. To je mi dávno známo...
- Fainallová I takováhle maličkost může být třeba nějak prospěšná.
- Mirabell *(moudře pokyvuje hlavou)*
Široký okruh eventualit si pevně přidržuji na zřeteli.
– Proto jsem je dal na své náklady dnes dopoledne sezdát.
(na nechápavý pohled Fainallové reaguje vysvětlením)
O'Beydu s Traidahlovou.
- Fainallová Rozumím. Posilujete jejich loajalitu a mlčenlivost.
- Mirabell Především jsem se tím tahem perfektně pojistil pro případ, že by byl falešný prastrýc vystaven zvláštnímu pokušení... a váhal, zda mu odolat.
- Fainallová Jakému pokušení?
- Mirabell Pocházejícímu od lady Wishfortové. – Zkušenosti spolu s prověřenými znalostmi její povahy mi totiž našeptávají zábavnou hypotézu...
(zaujatá Fainallová ho gestem vybízí k pokračování)
... Že vaše ctěná máti, aby uspíšila a završila moje finanční zruinování bude chtít pojmout sussexskou chiméru za manžela.
- Fainallová *(řehtá se)*
Vznešená dáma omylem uhání irského slouhu!
(zvážní)
To bych té semetrice, která mě porodila, upřímně přála.
- Mirabell *(tiše se kochá svým důvtipem)*
Takže také pro tuto variantu mám nachystaný plán...

- Fainallová *(otráveně upozorňuje)*
Brouzdá sem vaše víla... Millamantová.
- Millamantová *(vpluje provázena Witwoudem a svou služebnou Reydillovou)*
Bylo by asi bývalo vhodnější, kdybych si bývala
byla dnešního dne procházku nedopřála.
(ovívá se vějířem)
Hnusný vedro.
- Mirabell Jste krásná květina, která v teplém počasí naplno
rozkvétá.
- Fainallová A všude kolem sebe trousí pyl.
- Witwoud Netušil jsem, že se to mezi námi hemží fundova-
nými botaniky.
- Millamantová Ušetřete mě alespoň vy rozverných poznámek.
Během posledních pěti minut jste mi vtipnými pro-
slovy přesytil ouška.
- Witwoud Pokud mě požádáte, pošpítám do nich vrcholně
vážné věty.
- Millamantová *(pleskne ho složeným vějířem po hlavě a vzápětí*
v tom činu nalezne takové zalíbení, že Witwouda
praští znovu a naplno)
Reydillová! Postav se mezi nás, a kdyby ještě
otevřel pusu, zopakuj to.
- Reydillová Jak poroučíte, slečno.
(dychtivě natahuje ruku po vějíři)
- Millamantová Nějakým klackem, káčo!
- Reydillová *(ujišťuje se)*
... Například ulomenou větví?

- Millamantová *(teatrálně povzdechne a neobtěžuje se odpovědí)*
- Witwoud *(k Reydillové)*
Pozor... protože žár mé výmluvnosti sežehne jakékoli dřevo na popel.
- Mirabell *(k Millamantové)*
Kde jste se toulala? Hledám vás horečně po celém parku...
- Millamantová *(dotčeně)*
Sotvaže jsem se doslechla, že jste sem ráčil zabloudit, spěchám k vám jako do obchodu s látkami z dovozu! – Reydillová?!
- Reydillová Ani jsem slečně nestačila. A že dovedu hezky mrskat nohama!
- Witwoud Jistě nejenom při chůzi.
- Reydillová *(upřeně na něj pohlédne)*
Jste čtverák, pane.
(bez varování mocně zakrouťí hýžděmi)
- Witwoud *(uchvácený)*
A vydám za pět... Vtipné, že?
- Millamantová *(kormidluje Mirabella kousek od ostatních)*
Když o tom dodatečně dumám... nejspíš jsem vás při našem nočním setkání maličko ranila...
- Mirabell Maličko? Hodně!
- Millamantová To ráda slyším. Mě vždycky nejvíc bavilo bolestně ubližovat bližním.
- Mirabell Mučit a ničit také toho, kdo pro vás dýchá a kdo přetéká láskou k vaší osobě?! Se smutkem poznává, že jste duševní sadistka, slečno.

- Millamantová Kdyby jen duševní.
- Mirabell Tomu nemohu uvěřit.
- Millamantová Již jako malá divenka jsem broučkům cupovala křídylka napadřf. Z krutosti pramení síla, ze síly moc.
- Mirabell ... To máte ze sebe?
- Millamantová Ne. Ze života.
- Mirabell Musím vám ovšem připomenout, že krutost u žen nesevědí pleti.
- Millamantová Příznačný mužský přístup. Jakmile se vymkne kontrole, vzepřeme kolotoči příkazů, komandování, strašíte nás a pomlouváte, že jsme ošklivé. Och! (*k Fainallové*)
Má sličná sestřenko, doprovodte mě rychle někam daleko od těch dvou divochů!
- Fainallová (*které Mirabell věnoval významný prosebný pohled*)
Zbavím vás jednoho. – Witwoude! Pojdte dokončit naši poutavou konverzaci...
(*nekompromisně se do Witwouda zavěsí a odvádí ho pryč*)
Chvillemi hovoříte bezmála inteligentně – když po-
blíž nekrouží Petulant.
- Witwoud (*už zpola za scénou*)
Cestou zahlédl roztomilé, bezcílně bloumající páže... Pozdržel se s ním.
- Mirabell (*potají plácne Reydillovou po zadečku – kromě jiného proto, aby ji odehnal stranou – a důležitě sděluje Millamantové*)
V noci jsem k vám šel s konkrétním úmyslem...

- Millamantová *(zhrozí se)*
Ne abyste se opovážil upřesnit s jakým...!
- Mirabell ... záměrem ukázat vám –
- Millamantová Styďte se, nestoudníku!
- Mirabell ... lépe řečeno objasnit... určité události, jež v blízké budoucnosti nastanou... a napomohou nám – jak pevně věřím – uspokojivě završit obapolné a vroucí city.
- Millamantová *(pofňukává)*
... završování se vám zachtělo... Na nic jiného nemyslíte.
- Mirabell Je opravdu nanejdýš nezbytné, abych vás informoval –
- Millamantová – že jste oženil komorníka s komornou lady Wishfor-
tové... v rámci rafinované intriky, která se prozatím
hladce rozvíjí?
- Mirabell *(se ztuhle pokleslou spodní čelistí namáhavě
odhuhňá)*
... Ho... ho... hod koho jsthe... tho zhjsthila???
- Millamantová Nevzpomínám si dobře... Od všeznalého všetečného
dábla?
Anebo za mnou možná přiběhla rozradovaná, plesající,
čerstvě provdaná paní O'Beydová... A zbytek by si sta-
čil domyslet i člověk s menší dávkou kombinačního ta-
lentu, než jakou disponuju já. – Reydillová, kde trčíš?!
K noze!
- Millamantová Dáme se tamhletou před sluncem chráněnou pěšinou...
(s Reydillovou v závěsu vzosně odpluje)
- Mirabell *(snaží si narovnat pokleslou čelist)*
Uhm... grr... –
Krucinál... to jsou dneska baby...!

- O'Beyda
a Traidahlová *(obežřetně se přibližují z opačné strany, než kudy zmizely Millamantová a Reydillová, a dvojhlasně pronesou svůj pozdrav)*
Uctivě přejeme dobrý den, pane.
- Mirabell *(na hodinkách zavěšených kol krku kontroluje čas)*
Nabrali jste znatelné zpoždění.
- O'Beyda Dovoluji si poznamenat pane, že jsme ihned po obdržení příslušného vzkazu poslušně kvačili.
- Traidahlová ... kvačili.
- O'Beyda Pokládal jsem nicméně za vhodné vkročit do vaší blízkosti teprve v okamžiku, kdy se octnete o samotě. Proto jsme dosud raději vyčkávali ve skrytu křovin.
- Traidahlová ... křovin.
- Mirabell ... Užívali si v podrostu...! – Poslyšte, O'Beydo... vy se tváříte přílišně blaženě. Jako kdybych vás oženil pro vaše potěšení – a nikoli proto, aby ten sňatek posloužil mým zájmům...!
- O'Beyda Jsem nucen s krajní lítostí pánovi odporovat. Jestliže se snad nyní na mých lících rozhostil výraz radosti, dochází k tomu úkazu výhradně právě z důvodu, že vám mohu být prospěšný. Ještě více než jindy.
- Mirabell A co vy, Traidahlová?
(dotyčná nijak nereaguje)
Traidahlová!!!
- Traidahlová *(udiveně se rozhlíží)*
Voláte někoho, pane?

- Mirabell Vás ksakru! Copak jste hluchá?
- Traidahlová *(důstojně)*
Ne, nejsem. Ale už na to jméno neslyším.
- Mirabell Náno nanicovatá... tupá!!
- O'Beyda *(napřímí se v celé své nemalé výšce a rozložitosti a přistupuje o něco blíž k Mirabellovi; nadále ovšem promlouvá s nezviklatelnou komornickou decentností) ...*
- O'Beyda Směl bych vás poníženě a pokorně požádat pane, abyste neurážel mou ženu?
- Mirabell *(chytá se za hlavu a podstatně mírnějším tónem vysvětluje Traidahlově)*
Nechápete, že vaše vdavky musíme po nějakou dobu udržet v tajnosti? Pro širší okolí a především pro lady Wishfortovou se stále jmenujete jako dřív.
- Traidahlová *(hrdě)*
Jak račte. Před světem tedy ještě zůstanu Traidahlová. Ale tělem i celou duší jsem O'Beydová!
- Mirabell Z toho, kdo by to zpochybňoval, vyvrhnu vnitřnosti. Teď nás však nechte, dobrá ženo, probrat cosi jen mezi čtyřma očima. – Stále si pilně procvičujte předepsané texty!
- Traidahlová *(rázně přikývne, načež se zalísá k O'Beydovi)*
Pa, myšáčku. Najdeš mě zase ve křoví.
(odejde)
- Mirabell ... Postupují přípravy náležitě?
- O'Beyda Jak jinak, pane? Kostým a rekvizity byly zhotoveny podle požadavků. Nyní se intenzivně vžívám do postavy.

- Mirabell Troufáte si vytvořit sira Rowlanda přesvědčivě?
- O'Beyda *(klidně, s nevinnou tvář)*
Hrát noblesního nemravného šlechtice není moc těžké.
- Mirabell *(coby herecký představitel i coby postava se na kolegu-komorníka pronikavě zahledí, aby si ujasnil, jak to bylo míněno, posléze ale marného úsilí zanechá a mávne nad tím rukou)*
- O'Beyda *(teprve teď dodá)*
Obtížné bude z té role vystoupit.

Scéna 3.

(Salon v paláci Wishfortové)

- Wishfortová *(popíjí čaj s Marwoodovou a nevrle si stěžuje)*
Považte, slečno Marwoodová, jaké jsem vystavena hrůze... Ztratila se mi osobní komorná! Na personál dnes není nejmenší spolehnutí... Bezohledně se někde nechá znásilnit nebo zamordovat – a co já tady?! Ostatní služebné mě nedovedou řádně učešat, nevědí, v kterých truhlicích jsou uloženy moje šaty, jaký parfém pro kterou příležitost na mě nastříkat, kde se nacházejí mé láhve brandy... pocho-pitelně... medicínalní...
- Marwoodová Nebohá lady Wishfortová... přijměte prosím nejhlubší soustrast. Přidám k ní informaci. Nesvedu posoudit, zdali se Traidahlová dočkala zmermo-mocnění – rozhodně ale žije.
Zahlédla jsem ji zdaleky, když jsem... spočívala ve stínu vzácných dřevin v Saint James parku. Setkala se tam s panem Mirabellem.
- Wishfortová *(svíjí se a tiskne dlaně k čelu)*
Oúúú... Do mozku mi proniká žhavá jehlice,

kdykoli padne o tom zloduchovi zmínka... A co ta zrádná zmije?! Mohlo by mě nesmírně poškodit, kdyby Mirabellovi vyžvanila některé skutečnosti důvěrné povahy... O čem se spolu bavili?

Marwoodová Nacházela jsem se mimo hranici doslechu. ... Nelze ostatně pominout možnost, že oba svedla čirá náhoda.

Wishfortová Ten slizký lotr nosí na jazyku nespočetné vrstvičky sladkého jedu, který téměř každého...
(odmlčí se, protože hledá vhodné slovo)

Marwoodová *(zkusmo navrhuje)*
Zmámí?

Wishfortová Zblbne.

Traidahlová *(uctivě zaklepe a vstoupí, opatrně zůstane stát těsně za prahem)*
Omlouvám se, že ruším, madam... Prý jste mě sháněla...

Wishfortová ... Sháněla...? I tak se to dá říct. Pídím se po vás po několik hodin a po všech čertech. – Pojdte blíž, milánku...
Kdepak jste byla a copak jste tam tropila?

Traidahlová *(navzdory výzvě se drží v bezpečné vzdálenosti)*
Zaskočila jsem jenom ke švadleně, madam... a udělalo se mi u ní mdlo.

Wishfortová Mdlo vám teprve bude.
(obráti se na návštěvnici se zdvořilým, nicméně jednoznačným pokynem)
Slečno Marwoodová... podrobím provinilkynipřísnému výslechu. Neobtěžovalo by vás poskytnout mi na jistou dobu soukromí?

- Marwoodová S radostí...
(krajně nerada vstane, ostentativně pomalu ještě dopije čaj a s kyselým úsměvem se odporoučí)
- Wishfortová *(oboří se na Traidahlovou)*
Vysypte neprodleně, z jakého důvodu jste vyhledala Mirabella a o čem jste s ním vedla řeč!
- Traidahlová Ledvaže...? Ledvaže. Ledvaže... jsem se z mdloby částečně probírala... pospíchala jsem zpátky... největší zkratkou... přes park. Přes park. Mirabell se mi v něm znenadání... postavil do cesty. Co jsem si měla počít?
- Wishfortová Zakopat se osm stop pod zem – radši než probudit můj hněv.
- Traidahlová *(dobrácky připomíná)*
Mrtvola by vám v jednom kuse léčebnou brandy nenosila...
(při interpretaci naučených lží nyní nabývá větší jistoty)
Pan Mirabell se všehovšudy zajímal, jestli už jste se spolčila anebo chcete spolčit s tím sirem Rowlandem, který ho míní připravit o majetek.
Rozumí se, že jsem mu skoro popravdě pověděla, že do takových tajností mě nezasvěcujete. ... Ale jak vidíte, stejně vaše úmysly uhodl sám od sebe. A není divu, když je mu známo, jak tuze toužíte ho pokořit a zdeptat. Je ze všeho náramně vystrašený – a nejvíc z vás.
- Wishfortová Andělská zvonkohra pro můj sluch.
- Traidahlová Pak prohlásil něco tak strašného na vaši adresu, že se to neodvážím opakovat.
- Wishfortová Klidně se odvažte.

- Traidahlová Ne ne, kdepak...
- Wishfortová *(zadupe)*
Výslovně vám to rozkazuju, Traidahlová!!
- Traidahlová *(spíná ruce)*
Prosím vás madam, nenutte mě...
- Wishfortová *(nadechuje se k ještě prudšímu výbuchu)*
- Traidahlová *(nedá jí promluvit)*
Řekl, že jste kráva.
- Wishfortová *(nadlouho strne uprostřed pohybu)*
... Ne osm, ale sto osm stop hluboko pod drnem je pro něj málo. Přiměřu ho, aby se ze zoufalství oběsil mnoho dní předtím, než s ním definitivně skončuju.
- Traidahlová Šlechetné předsevzetí, madam. Možná by bylo nejlepší... kdybyste sira Rowlanda šikovně přivlekla za pačesy k oltáři... a postavila se tam vedle něj. Rovnou byste pak každý krok proti Mirabellovi dirigovala, .. tak, aby tomu drzounovi –
- Wishfortová *(zaujatá)*
– nezbyla ani libra, ani jediná louka s jedinou ovčí... ani obecní pastouška, kde by směl složit zpupnou hlavu.
- Traidahlová *(láskyplně a zasněně)*
Navíc je ten pán ze Sussexu náramný fešák...
(vzpmatuje se)
... alespoň teda podle obrázku v medailonku, který vám spolu s ohlášením návštěvy na důkaz úcty poslal. – Mezi nepřáteli Mirabella se těšíte vynikající pověsti.
- Wishfortová A zaslouženě, Traidahlová! Nesporně zaslouženě...
Ach, jsem tak rozrušená...! Odeberu se do svého

budoáru, abych se uklidnila.
Kde v něm naleznu lék?

- Traidahlová Plná karafa stojí v maskovaném výklenku ve zdi.
Pod obrazem vašeho nebožtíka manžela. Tak jako
vždycky.
- Wishfortová *(podléhá roztržitosti a spěchá pryč)*
Ano ano, on často býval pod obraz...
- Traidahlová *(usadí se v pohodlném křesílku, ochutná zbylý čaj
a spokojeně točí palci mlýnek; když spatří vstupu-
jící Fainallovou, rychle, leč nemotorně vyskakuje
na nohy)*
- Fainallová *(znuděně dá Traidahlové najevo, že se nehodlá
zlobit, což doplní poznámkou)*
Naštěstí nesloužíte u mě. – Kde vězí máti?
- Traidahlová Kurýruje se v budoáru, paní.
- Fainallová *(suše)*
Věřme, že dnešní léčba neskončí deliriem.
- Traidahlová Třeba se spokojí dalším roztrískaným benátským
zrcadlem.
Až se na sebe podívá.
- Fainallová Polyká vaše pohádky hladce? – No co se žízalovitě
kroutíte? I kdybyste to vinou omezené mozkové ka-
pacity nepostřehla, nepochybně vás přece Mirabell
poučil, že v tomhle velkolepém komplotu stojím na
jeho straně. ...
Nejspíš je přesvědčený, že mu pomáhám z náklon-
nosti, návalů sentimentu... miláček marnivý mourek
Mirabell... Jenomže já to dělám hlavně pro zábavu.
Abych se nenudila, chápete? Nechápete. Vy pořád
pracujete... a podobně... takže se zbavujete šance
ocenit, jak nuda dovede být děsná.

- Traidahlová Děkují, že jste se zmínila... Měla bych pro lady nařaditna večer volánky róby... a juknout se na její rukavičky, jestli nepotřebují vyčistit.
- Fainallová Budiž. Vypovíte mi při tom, co je nového.
(obě odejdou)
- Marwoodová *(obezřetně do salonu vklouzne a pak zkušeně – i když bez konkrétního cíle – místnost prohledává, bystře nahlíží do skříněk, probírá písemnosti na psacím stolku v rohu apod. Včas zaslechne blížící se lady Wishfortovou a své činnosti zanechá)*
- Wishfortová *(vchází, rozezleně si brumlá)*
... Plná karafa, plná karafa... nanejvýš dva hlty na dně...!
(zaregistruje Marwoodovou)
... sakra, málem jsem na vás zapomněla... Tím je vinno mé rozrušení... a nedostatek tišícího prostředku!!!
- Marwoodová Nijak se neomlouvejte... Ujišťuji vás, lady Wishfortová, že jsem si obstarala rozptýlení.
- Wishfortová Jenomže já zapomínání nesnáším z principu. Výhodnější je všechno si pamatovat.
- Marwoodová Tu vlastnost máte výtečně vypěstovanou. Všichni to o vás víme.
- Wishfortová *(pyšně pokývá a rozhlédne se)*
... Kam se zas poděla...?
Traidahlová!
(opět k Marwoodové)
Sir Philfull pravděpodobně zanedlouho dorazí...
- Marwoodová S nesmírným potěšením se s vaším proslulým příbuzným seznámím. – Je stále svobodný?

- Wishfortová *(věnuje jí silně podezíravý pohled)*
Zatím zastává názor, že uzavírat manželství před
dovršením padesáti let je pro něj nevhodné –
Traidahlová!!!
- Traidahlová *(přispěchá)*
Madam... dostavila se slečna Millamantová.
A těsně za ní maličko rozhádaní pánové Petulant
a Witwoud.
Majordomus se dává poroučet a vyřizuje od nich,
že vaše pozvání povečeřet v tomhleto skvostném
paláci je pro ně jako obvykle naprosto mimořádná
pocta.
- Wishfortová Běda! Hodiny pádí a já doposud nejsem nalíčená,
ba ani náležitě nastrojená...! – Slečno Marwoodo-
vá, postaráte se zatím o příchodí?
(odejde, následována Traidahlovou)
*(do salonu rázně nakráčí Millamantová v dopro-
vodu Reydillové)*
- Marwoodová ... Vy přímo planete! Slečno...! Kam se poděla vaše
obvyklá interesantní pobledlost?
- Millamantová Dáváte přednost slušné, nebo pravdivé odpovědi?!
Protože jestli pravdivé... přesně tam mě ten drzoun
Petulant štípl!
- Marwoodová Nezbedný dareba!
- Millamantová Neberte to na lehkou váhu, slečno. Popadal ze mě
všechn pudr.
- Marwoodová *(raduje se)*
Zbyl vám pel nevinnosti... nebo ne? – I tak se
ovšem spolu s vámi zachvívám odporem, slečno.
Provedl lotřík ještě něco?
- Millamantová Tohle... pafó snad nestačí?!

- Marwoodová On se f a u x p a s dopouští na každém kroku.
- Millamantová *(líbezně)*
Taky by neškodilo, kdyby si při každíčkém kroku srazil vaz. – Reydillová, neflákej se! A běž těm dvěma mezulánům oznámit, že až se přestanou rafat, smějí sem vstoupit.
- Reydillová Pádím rychlostí větru.
(líně se odloudá)
- Marwoodová *(s hlavinkou nakloněnou na stranu ji pozoruje)*
Doufám, že takhle prudká vichřice mě nikdy nezas-
tihn timer ve volné přírodě. – Dokud nás nikdo neruší,
honem mi povězte pikantní novinky o panu Mirabel-
lovi... Lísá se, lísá se?
- Millamantová Děkuju za zájem. Že mě Mirabell miluje, to není
tajemství... stejně jako se neutajilo, že vy jste byla
první, kdo na tu náklonnost upozornil mou tetu.
- Marwoodová To bylo bláhové bezděčné prořeknutí. Jsem tak
mladá a nezkušená...
- Millamantová Dovolte, abych se zasmála zvonivým smíchem. ...
Chudinka
Mirabell! Láska ke mně mu zatemňuje mozek.
Kdybich v sobě měla špetičku marnivosti, poručila
bych mu plazit se přede mnou v prachu. A on by
nadšeně poslechl, slečno. Jenže je mi lhostejný,
slečno. Vašemu štěstí v cestě nestojím.
- Marwoodová Nepředstírejte prosím naivitu při pokusu být lstivá,
slečno. I na bibli s čistým svědomím odpřísáhnu, že
se mi pan Mirabell oškliví. Můžete mu to tlumočit.
- Witwoud *(přichází s Petulantem)*
Naše kouzelné víly!

- Petulant Božítku... už jsme hynuli steskem.
- Millamantová Mrzí mě, že jste neuhynul úplně.
- Marwoodová Ještě jste stále ve při, pánové?
- Witwoud Ech...? Á... narážíte na nepatrný spor, který jsme vedli...
Ten je definitivně zažehnán. Petulant opět hloupě zpochybňoval přiléhavost a šířavost jedné mé vtipné glosy. Přesvědčil jsem ho o opaku.
- Petulant *(přikyvuje)*
Částečném opaku.
- Witwoud *(povzdechne)*
Do vás je zřejmě poučení potřeba pumpovat nemilosrdně, příteli.
- Reydllová *(přibíhá vytřeštěná)*
Do domu vpadnul nějaký sir Philfuj... Philfull...
Odstrčil vrátnýho a –
- Philfull *(postarší a hřmotný napochoduje do salonu v komicky nemoderním cestovním obleku)*
... Aj, moji bližní v Kristu...!
Bůh chraň Jeho Veličenstvo krále!
... Budte zdrav, pane skorobratře.
Rcete, kde dlí má sestřenka?
- Witwoud Stojí se na večeri.
- Philfull Ha! Což medle doposaváde nepojedla?
- Witwoud Zvolna se chystáme usednout k tabuli...
- Philfull Večeřet sluší se hojně – alevšak časně. Tak aby tou dobou již naše nosné wyandottky určí, na prosté křesťanské lůže bylo lze ulehnout, odkudž pak

za jitřního šírání s čilostí vyskočit a Boha bohobojnou písni radostně chválit.

Marwoodová Víte, vážený sire Philfulle, tady jsme v Londýně...

Philfull Inu ba, osobo –

Marwoodová ... Marwoodová. Vždy k vašim službám.

Philfull – vskutku se nacházíme ve strašném hnízdě hano-bení skvělých anglických
(následující slovo vyřkne jak psáno, tedy včetně měkkého „i“)
tradíc!! ... I mluva se zde užívá podivně pokroucená a tuze zpotvořená, takže jí jestnanejvýš zpolou rozumět... A to pomíjím bordely!!! Mnohdy se v duchu táži, jak vůbec někdo může pobývat v bezedném bahně velkoměsta...

Witwoud Na druhou stranu je to prostředí, kam člověk snadno zapadne.

Philfull ... Ech?
(složitě si musí smysl Witwoudovy repliky přebírat, než s despektem reaguje)
Vy máte nejméně co svůj hlas pozvedati. *(blíže ho kriticky zkoumá)*
Jasně jest patrné, že z dobré staré rytířské krve ve vás koluje toliko polovina... stále se zdáte... nedomrlý...

Petulant *(snaživě navrhuje)* Co kdybyste ho zkusil domr – *(Witwoud mu spěšně přitiskne ruku na ústa, takže dokončení věty zduší; teprve pak Petulant mírně zrozpačtí)* ...
Božínku... málem jste mi pochroumal chrup...

Philfull *(velmi přísně)*
Co je zač tento mládenec?

- Witwoud Víceméně... prakticky nikdo... jen přítel Petulant...
- Philfull Pán vládne na nebesích velký a všemocný – pročež nechť jeho jméno v hubě nerozmělnuje.
- Witwoud Slibuji, že ho napravím. Nebo mu hubu navždy zacpu. –
(ukazuje)
Nepozdravíte naši poněkud vzdálenou, tím ale přitažlivější příbuznou Millamantovou?
- Philfull *(přistoupí k Millamantové a zblízka ji zálibně studuje – protože jí přitom zvedá bradičku, nechtěně ji donutí do maxima vystoupat na špičky)*
... Mnohé pochvalné zmínky o vaší spanilosti slýchám, ztepilá panno...
- Marwoodová *(neudrží se a vyprskne, což po udiveném ohlédnutí sira Philfulla maskuje usilovným kýčáním)*
- Millamantová *(pohyb sira Philfulla jí umožnil únik z překerní pozice; nyní si pokud možno nenápadně zajíždí chodidla pod sukni a nártý si střídavě masíruje lýtkami postižená křečí)*
Děkuji, sire Philfulle, velice jste mne potěšil.
Předpokládám, že svoje putování po cizích zemích zahájíte co nejdříve?
- Philfull Věruže. Nejprve mířím do veskrze prohnílé Francie. A navrch je prý k tomu nevyhnutelné přeplout jakýsi kalný kanál... Nepáchne neúnosně?
- Witwoud ... Ne. Pouze přiměřeně.
- Philfull Cestovat jsem se odhodlal toliko s cílem utvrdit si nezvratné přesvědčení, že všude špatně, doma dobře.
Leč co by vroucí vlastenec pro slávu vlasti nepodstoupil?

- Petulant My se v tom vzorném varu také přihříváme.
- Wishfortová *(přichází v doprovodu Fainalla a Fainallové)*
Vítejte, bratranče! *(velitelsky vytrčí vpřed ruku,*
kteou Philfull značně nemotorně políbí)
Čerpáme z vaší přítomnosti pocit libého osvěžení.
- Philfull *(poté, co mlaskavě přísaje rty také na ruku*
Fainallové a vymění si chladnou úklonu s Fainallem)
Arciř. Mohla byste jej ale však čerpat po plných su-
dech, sestřenko, pak-li byste mým oupěnlivým pros-
bám vyhověla a nezkažený venkov častěji navštívila.
Jenž skýtá utočiště, pevnou tvrz proti nezměrnému
utrpení, které vám dozajista tento babylon působí ja-
kožto semenišť nejhorších neřestí.
- Wishfortová Oj, to by byla úleva. Nicméně mi nespočet povinností
velí se zařatými zuby uprostřed semenišť setrvat.
- Philfull Mé srdce svírá žal nad vaší bolestí.
- Traidahlová *(stane na prahu)*
Madam, je prostřeno.
- Wishfortová *(k Philfullovi)*
Určitě se vám svírají i útroby. Jako nám ostatním.
Ke stolu, panstvo.
- Petulant *(rozdychtěný)*
Pojďte, sire Philfulle... dáme si do nosu!
- Philfull ... Ech?
(zaraženě na Petulanta pohlédne, nejistě zatěká
očima i po dalších členech společnosti, ale pak
pokrčí rameny a bohatýrsky se rozkročí)
Výzvu k souboji chrabrý rytíř neodmítá.
(udeří Petulanta pěstí do obličeje)
(zatmít)

DRUHÝ AKT

Scéna 4.

(Salon v paláci Wishfortové)

- Fainall *(v místnosti, která je teď jinak prázdná, hovoří s Marwoodovou)*
– a co? Neznasnadňuj mi prosím tě trávení. Musím donekonečna opakovat, že mi vidina těžkých parohů na hlavě nevádí... pokud bude to paroží pořádně pozlacené? – Spíš jsem si ochotný dělat starosti s Traidahlovou... Zdá se, že ta ženská smáčí potměšilý čumák v nějaké divné hře...
- Marwoodová Bude ji záhodno bedlivě sledovat. Zajistím to.
- Fainall ... Jsi odjakživa šikovná lištička.
- Marwoodová *(pohladí ho po tváři)*
Proto ti dovolím, abys mě mazal všemi vonnými mastmi... které mi koupíš. Především těmi nejdražšími.
(odchází spolu)
- Wishfortová *(ve špatném rozmaru vejde chvíli poté, provázena Traidahlovou, na kterou chrlí sdělení a striktní pokyny)*
– a teď k dalšímu důležitému bodu: Podle obsahu zprávičky, kterou jsem právě obdržela, objeví se sir Rowland o něco dříve, než jsme čekali. Možná to stihne v průběhu večera!
Proto vy spolu s majordomem velice přísně dohlédnete na sluhy, aby si některý z těch halamů náhodou nenavlíkl špinavou livrej.
- Traidahlová *(polohlasným mechanickým opakováním si vštěpuje do paměti)*
... špinavou livrej. Spolehněte se, madam.

- Wishfortová Jinak vás vyrazím.
- Traidahlová ... vás vyrazím. Spolehněte se, madam.
- Wishfortová Krávo.
(když spatří, že Traidahlová otvírá ústa, rychle preventivně zaječí)
Neopakovat!! Mlčet!
- Traidahlová *(dotčeně)*
... Chtěla jsem poprosit za prominutí –
- Wishfortová Kdybych měla tu sílu podstoupit martyrium zaučování nové komorné –
- Traidahlová *(nevyrušena)*
– a taky oznámit, že dávky vaší medicíny jsem všude čerstvě dolila.
- Wishfortová *(nasucho polyká, zčásti dokonce i jakýmsi dojetím)*
Má zlatá Traidahlová...
(vzchopí se)
Kdyby mě někdo sháněl –
- Traidahlová – zotavujete se z únavy po večeri v budoáru. Vyrušit vás smím jenom v krajním případě.
- Wishfortová Ano, půjdu si odpočinout. Alespoň se pak siru Rowlandovi ukážu ve své nejlepší formě...
(užzu by pílila pryč, ale nedá jí to, aby nepoložila důležitou otázku)
... Vyhlížím dobře, Traidahlová?
- Traidahlová Být váš muž, oběsím se.
(Wishfortová v šoku strne a vzápětí se hrozivě naježí, ale to již Traidahlová rozšafně dokončuje)
Hodila bych si mašli kvůli strašnému pomyšlení, jaké ohromné davy chlapů se třesou na to, aby utrhli tyhlencty vaše...

(cosi neurčitě naznačuje rukama ve vzduchu)

... jak se to říká? ... Zralé půvaby.

Wishfortová ... Proč já tu marním čas...
(odspěchá)

Traidahlová *(také odchází, ale uvidí Millamantovou a Fainallovou, které se blíží zabrané do tichého rozhovoru, a sebejistě k nim zamíří)*
No, to je namouduši dobře, že na vás narážím, dámy. Dvě důležité noviny: Slečnu určitě zaujme, že lady Wishfortová pojala úmysl urychleně ji provdat.

Millamantová Proboha za koho?

Traidahlová Za sira Philfulla.

Millamantová ... Já snesu hodně. Ale tohle?!

Traidahlová Připravte se, že se vás příští požádat o ruku. Zatím si pilně přihýbá... Jednak, aby zažehnal lítost, že z pitomosti praštil pana Petulanta – a jednak na kuráž.

Millamantová Ať klidně nasává. Mě ovšem vyprazdňovat kalich utrpení nedonutí.

Fainallová A co ta druhá zpráva?

Traidahlová *(silně se tucká do čela)*
Aha. Pan Mirabell je v paláci.

Millamantová Ve kterém?

Traidahlová *(tajuplným, ale jednoznačným gestem vyjádří, že „v tomhle“)*
Propašovala jsem ho dovnitř přes zahradu.

Fainallová Zešileli jste??! Jestli to matka zjistí, vplete ho do kola, natáhne na žebřík –

- Millamantová *(soustředěně systematizuje výčet)*
– obleče mu svěrací kazajku, obuje mu španělské botky, nasadí palčáky...
- Fainallová *(s nádechem pohrdání ji koriguje)*
Palečnice.
- Millamantová Souhrnně řečeno, nejspíš by mu dost ublížila.
- Traidahlová Mermomoci si přál být nablízku, až se tu věci dají do pohybu.... Že mému muži podle potřeby poradí, kdyby nastaly potíže. – Jako kdyby si O'Beyda nevěděl se vším rady sám.
- Fainallová Kampak jste Mirabella ukryla?
- Traidahlová Do té komnaty, kterou užíváte jako ložnici... když tady někdy zůstáváte přes noc.
- Millamantová ... Lepší místo jste najít nemohla.
- Traidahlová *(které zlobná ironie uniká, se nadme pýchou)*
Že ano, slečno...
- Philfull *(mimo scénu; v povzdálí se blíží chodbou, přičemž si rozjařeně, falešně prozpěvuje)*
Když jsem já jel tou londýnskou branou, dívaly se dvě šlechtičny za mnou – a volaly Philfulle, my jsme švarné břehule...
- Millamantová *(k Fainallové)*
Vy jste taková chytrá, sečtělá, vzdělaná... že byste toho křupana pravděpodobně něčím dokázala zabavit. Rozptýlit jeho pozornost... Snažně vás prosím...
- Fainallová Spas se, kdo můžeš. Já mám neodkladnou práci.
(prchá)
- Millamantová *(syčí za ní)*
U sebe v ložnici?

- Philfull *(těžkým krokem vstoupí, spokojeně pokývne, že nachází Millamantovou, a s jistými obtížemi zaostří na Traidahlovou)*
... Persono podřízená pohlaví ženského, ponechte nás zde o samotě.
(Traidahlová se zdráhavě odporoučí)
Ehm. Spanilá pan... Ehm. Spanilá slečno. Z té příčiny, že s vámi takto z oči v oči promlouvám, se mi útroby kroutí... jakož i srdce divým kalupem tepe.
- Millamantová Nevystavujte ten svůj orgán přespřílišnému přepětí. Co bys milená vlast počala, kdybyste si poškodil pevné zdraví?!
Anebo zkapal.
- Philfull Zemru toliko tehdá, pakli mi svou milostnou přízeň odepřete.
Do mužné hrudi vetknu meč za souběžného prohnání zoufanlivého čela kulí. Nuž bez okolků rcete... budete má?
- Millamantová Osvědčte pravou křesťanskou trpělivost, sire Philfulle...
Nesmíte na mne spěchat. Samozřejmě k vám chovám nesmírnou náklonnost... Jenže jsem – která vy byste řekl... vzplanutí citů dosud neznalá. A tonu ve zmatku... a vůbec.
- Philfull *(přeteče hrdinskou empatií)*
Stydlivost pomine, jen co vás ve voňavém chlévě poprvé povalím na hebkou ložskou slámu...
- Millamantová *(vzdechne)*
... To bude bezva.
- Philfull *(neznámý jazykový obrat ho uvede v dobře známý zmatek)*
Ech???
(protože současně přistoupí blíž k Millamantové,

*ta si jeho pohyb mylně vyloží a zděšeně si chrání
tvář pasivním, dvojitým boxerským krytem; Philfull
ji začne stejně vyděšeně konejšit)*
Joj, kletě!! Neždál jsem si vám nahnat strachu.
(*Millamantová se nadále choulí ve svém obranném
postavení a jen škube ramínky, takže Philfull po-
sléze bezradně zahuhlá*)
... Navrátím se k té nabídce, až opět nabudete
klidu... Nutno-li, posečkám třeba do skonání věků!
Den dva...
(*stylem rozpačitého, mírně podroušeného med-
věda se odkolébá*)

Mirabell (*vklouzne dovnitř pootevřeným druhým vchodem,
za nímž zřejmě chvíli naslouchal*)
Sst. Netrapte se, můj poklade.
(*Millamantová vzhledne a vidíme, že nejen ne-
pláče, ale je psychicky zcela vyrovnaná*)
Dlouho předtím, než ten padouch přikročí k prznění,
počkám si na něj v temné uličce a napěchuji mu
jeho zoufalou prázdnou lebku koulemi z vlastních,
nadmíru spolehlivých pistolí.
(*zatáhne Millamantovou do malého arkýře, ve kte-
rém je těžký tkaný závěs značně kryje před nežá-
doucími pohledy eventuálních vetřelců*)

Millamantová To byste výjimečně spáchal prospěšný skutek. –
Zároveň vás důrazně vyzývám, abyste odsud zmizel.

Mirabell No dovolte...?!? Z jakého důvodu?

Millamantová Protože přílišně riskujete.
(*náhle zadupe nozkama*)
A kromě toho jste se sem vydal s cílem nedůstojně
mě špehovat.

Mirabell Proboha, myslel jsem, že vám už Traidahlová vysvět-
lila –

Millamantová Mě nezajímá, co mi kdáká do ucha kdejaká komorná!
Zavážete se plně sdílet mé romantické sny?
Neomezeně naslouchat mým meditacím nad stěžejními otázkami života?

Mirabell *(ohromený)*
... Uvedete namátkou příklad takových filozofických úvah??

Millamantová Moje přednášky budou pojednávat o tom, koho ze služebnictva propustit a kolik nových lidí přijmout... které typy moderních kočárů se mi nejvíce hodí k pleti... jestli k nim stačí šestispřeží, nebo musí těch koníčků být osm... A kterým vašim kamarádům se zakáže vstup do domu a –
(vyruší ji příchod Fainallové, při němž se Mirabell nejprve skryje, ale vzápětí pochopitelně může svou přítomnost vyjevit)

Fainallová *(zkušeně zhodnotí situaci)*
Krajně nerada kazím tetřivkům tokání... tím spíš pak výměnu protikladných názorů. Nicméně okolnosti vyrušení vyžadují.

Mirabell *(tiše)*
Díky jim za to.

Millamantová *(líbezně)*
Poznamenal jste něco?

Fainallová Váš O'Beyda se právě důstojně dostavil...!
A všechna čest... nikdo by nepoznal, že není urozený. Vystupuje tak sebejistě... Matka se k němu vrhla jako nenasytná lvice. Sotva mu ledabyle představila ostatní hosty, hned si ho vlekla do doupěte k soukromé poradě.
Zdůraznila, jak by ji blažilo, kdybyste se stal bědným ztroskotancem nejpozději do konce léta...
Koneckonců, ten chlap je vážně hezký.

- Mirabell *(věnuje jí pronikavý pohled, ale zamumlá)*
Povzbudivé...
- Fainallová *(naléhavě k Mirabellovi)*
Kolem to začíná připomínat vydatně rozbzučený úl.
Radila bych opět vyhledat úspěšně vyzkoušené
ústraní.
- Millamantová Šup s ním zas blízko k postýlce?
- Fainallová *(věcně ji poučí)*
Jestliže někdy nastane příhodná doba na hrdost,
čest a jemnocit, hlaste se o slovo.
*(pobídne Mirabella a odchází spolu; Millaman-
tová se po krátkém váhání prudce vydá za nimi)*
- Petulant *(který v tom okamžiku přichází spolu s Witwou-
dem, u nemálo oteklého nosu si téměř neustále
přidrží kapesníček)*
Musím si přiložit čerstvý náčinek...
*(usedne, namáčí kapesník v konvici, vyždímá
a aplíkuje si ho)*
Ještěže podávají gin patřičně vychlazený.
(napije se)
Poučujte mě, přáteli.
- Witwoud Neefektivní dřina.
- Petulant Nebudte na mě ošklivý.... Pokaždé usiluji být po-
zorný posluchač. Třeba... jak jste zmiňoval New...
New... toho chlapíka, který nedávno vynalezl gravi-
ditu.
- Witwoud Do mysli se vám asi vloudila gravitace. A není
přesné říkat „vynalezl“. Spíše ji jaksí... objevil.
*(při následujícím Petulantově monologu se do sa-
lonu postupně trousí další osoby – nejprve přichá-
zejí Fainall s Marwoodovou)*

Petulant

Vy puntičkáři. – Kápnul na gravitaci, neboť mu spadlo jablko na temeno. Já, i kdybych si na hlavu padl celou svou vahou, nic podobného nevymyslím. A jsem snad proto méněcenný?! Nejsem. Ba právě naopak. My dva příslušíme k vyvolené vrstvě. *(Nyní se kymácivě dostaví sir Philfull, který své alkoholické opojení evidentně pilně přizívoval. Vybere si k usednutí místo vedle Petulanta, jenž z toho trochu zneklidní. Pokud možno se při řeči nenápadně, po kouscích stěhuje se židlí od Philfulla co nejdál, posléze až ke stěně)*

Denodenně řešíme desítky vážných problémů. Je naší povinností důkladně znát a zkoumat směry vývoje módních doplňků. Přijímat složitá rozhodnutí, který večírek absolvovat a který případně z dobrých důvodů vynechat. Soustavně zvažovat, na které věvodské dveře zaklepeme, koho ze členů Dolní sněmovny si ovíneme kolem prstu. A kolik nás to bude stát. My nemůžeme, dokonce nesmíme marnit jedinou minutu nějakým hloubáním o bezvýznamných blbostech.

(v řečnickém zápalu povstane a učiní několik kroků, ale zrak mu padne na sira Philfulla. Třebaže ten poklímává, Petulant se raději znovu uchýlí ke stěně)

Prosím vás, představte si lidstvo za takových sto... anebo dvě stě, tři sta let: I kdyby vědátoři do té doby zas ještě omylem objevili sem tam nějakou maličkost... změnil se něco zásadního pro ty budoucí bytosti? Peníze pro ně budou pořád nejdůležitější, ať chtějí, nebo ne c h t ě j í – protože koneckonců nikdo netouží chcípát ve starých hadrech hladý. Silní si pořád budou podrobovat chátru. Chátra bude chvílemi trochu remcat, chvílemi trpně snášet opratě. A každý s každým, všichni navzájem se budou nenávidět, podvádět, okrádat stále stejně.

Witwoud

... Jak je u vás železným pravidlem, mýlíte se. Budou se nenávidět, okrádat, podvádět daleko důvtipněji. Pokrok se nedá zastavit.

- Fainallová *(která vešla teprve před několika vteřinami s Millamantovou jako se svým stínem)*
Zůstane pro mě záhadou, čeho se diskuse týkala, určitě ale byla přínosná.
- Witwoud ... Jiné já nevedu.
- Wishfortová *(stane ve dveřích salonu „královsky vznešeně“ a v nejlepší náladě. Protože se na tomto jejím rozpoložení částečně podílí brandy, bdělejšímu divákovi posléze neunikne, že chůze dámy je trochu přespříliš plavná, pohyby velmi vláčné a že její oči občas nabývají podivně zářného lesku. – Wishfortová čeká, až se na ni soustředí plná pozornost a teprve potom blahosklonně promluví)*
Bavíte se, bavíte se?
- Marwoodová Bavili bychom se ještě výrazně lépe, vážená lady Wishfortová, kdybyste trošinku omezila sobectví...
- Wishfortová No no no.
- Marwoodová – a konečně nám plně předhodila v plen toho skvělého sira Rowlanda. Abychom se jím mohli dlouhodobě bažít, neboť je evidentní, že se ho nikdy zcela nenabažíme. Tak bezprostředně bystrý, statný, zdatný, šarmantní a šlechetnýšlechtic se v metropoli vyskytuje vzácně...
(Fainallová z pragmatických důvodů důrazně přikyvuje, Fainall, Witwoud a Petulant pochopitelně naznačují souhlas rezervovaněji, znatelně nespokojen je sir Philfull)
- Philfull *(polohlasně si postěžuje Witwoudovi)*
A já jsem vosk?!
(načež se jme vrhat toužebné pohledy na Millamantovou, která se však úspěšně tváří, že je nepozoruje)

- Wishfortová *(s ambivalentními pocity k Marwoodové)*
... Horlivost vaší ódy omlouvám tím, že je více než odůvodněná.
(obšťastní celé shromáždění blahosklonným pozvednutím paží)
Všeobecnou netrpělivost razantně zažehnáme...
Vřele vítaný návštěvník se mezi vámi ocitne prakticky v okamžení.
(předstírá, že se lehce pýří)
Potřeboval se ještě drobátko upravit... zbavit posledních stop... únavné jízdy.
- Reydillová *(nadšená poctou, které se jí dostalo, uvádí O'Beydu)*
Sir Rowland Wesh!
- O'Beyda *(sebejistě a přitom uměřeně, s podmanivým úsměvem vstupuje. Elegantní oblek, nakadeřená paruka dlouhých vlasů, knír a slušivá kozí bradka jeho vzezření uhlazeného šlechtice přesvědčivě dotvářejí. Ještě se letmo milostivě ohlédne na Reidillovou)*
Díky za vzorné ohlášení, dětátko.
- Reydillová *(zajímá se blahem, a protože neví, jak své nezměrné štěstí jinak vyjádřit, uchýlí se k navyklému prostředku a mocně zakrouží zadkem)*
- O'Beyda *(s mírnou úklonou oslovuje přítomné)*
Osud mne zavál na leccjaká místa... ale troufám si tvrdit, že výstavnější výkvět vznešenosti jsem nikde nepotkal.
- Fainall Naplňuje nás pocit pýchy, když to konstatujete právě vy.
- Marwoodová A kéž by se vám více gentlemanů podobalo...
(v rozdychtění si pohrává s rukavičkami, aby jednu nechala záměrně upadnout)

- O'Beyda *(nonšalantně a křepce se shýbne a galantně Marwoodové dotyčný předmět podává)*
Tahle rozkošná drobnůstka je tuším vaše...
- Marwoodová Jak vy se svedete svižně a hbitě ohnout...!
- O'Beyda Pěstuji si tu schopnost od mládí. Nicméně neli-
choťte mi...
Pádící léta nezastavím. Snažím se ovšem udržovat
v kondici. Jsem sportsman každým coulem. Zřídil
jsem tréninkovou farmu kohoutů pro zápasy... vášni-
vě rád se sázím o cokoli, při sebemenší příležitosti
pořádám hony... na jeleny, na kance, na lišku... na
žebráky...
- Philfull *(ožije)*
... Pravíte na žebráky?
- O'Beyda Shromáždíme je ze širého okolí a vypouštíme do
lesa... Lze stěží vylíčit, jaký ty kusy vydávají svérázný
kvikot, když mi je hajní nadeženou před ústí ručnice.
Minule jsem se smál tak silně, že jsem dva netrefil.
... Nu, zbyli na příště.
- Witwoud A šerif hrabství... nevznáší námítky?
- O'Beyda Jen když ho nepozvu.
- Philfull *(rve si vlasy)*
Já huncút vydal na svých panstvích pokyn veškeré
nemajetné holomky vypráskat...! – Nevěnoval byste
mi jich alespoň malý houfec?
- O'Beyda Zklam vás... Mně samotnému docházejí. Ale za-
plašte zármutek. Vždyť vládá Jeho Veličenstva ve
své nezměrné dobrotě jistě již brzy zavede spo-
třební daň i za dýchání vzduchu. A tím se množství
bezdomovců znovu potěšitelně rozhojní.

- Philfull *(do spontánního potlesku, k němuž předchozí zvěstování všechny přimělo)*
Novou naději jste mi do žil vлил!!
(zatmít; chvilková prodleva)
(kužel nepřiliš jasného světla vydělí menší indifereční prostor, ve kterém rozmlouvají Mirabell a Traidahlová)
- Mirabell – dodržela jste pečlivě podmínku ostražitosti?
- Traidahlová Bdělosti taky, pane. Většina hostů už je pryč. ...
Jedna ze zdejších holek pro všechno se sice za mnou celou poslední hodinu nápadně nenápadně courala – nejspíš ji před svým odchodem obstojně podplatila slečna Marwoodová. Ale já...
- Mirabell No?!
- Traidahlová ... jsem dost zadobře s mladým pohledným pomocníkem knihovníka. Tak jsem ho poprosila o pomoc.
Zastavil ji a nabídl prohlídku sbírky starých tisků...
- Mirabell Ona ta cuchta umí číst??
(vzápětí si uvědomí nejasnost dotazu)
Aha, pardon. Mladý knihovník... staré tisky.
(úpi)
To neustálé nervové napětí mi téměř kalí rozum.
- Traidahlová Třeba to zase přejde, pane...
- Mirabell *(roztěkaný)*
Doufejme, doufejme... Tak spusťte, co mi vlastně chcete... Stručně a věcně.
- Traidahlová *(hrobově)*
Podávám vážnou stížnost.
- Mirabell Ať už se týká čehokoli, zamítá se. Anebo přinejmenším počká.

- Traidahlová Nepočká. Je to moc důležité. A naléhavé. A... kutní?
(mimoděk si přikývne na znamení, že našla to správné slovo)
Kutní.
(Mirabell na moment ztratí řeč, což Traidahlové umožňuje rozechvěle pokračovat)
Paninka Fainallová mi právě pověděla, že její matka se teď na noc záludně vloudila do O'Beydova pokoje!
Před vstupem mocným fukem zhasla svůj svícen...!!
- Mirabell Výtečně! Realizace plánu tedy pokračuje podle nejoptimističtějších prognóz... Konečně budu moci vyhovět národnímu zvyku a poanglicku odsud zmizet.
- Traidahlová *(jeví stále větší známky hysterického zoufalství)*
Jenže tohleto jsme si nedomluvili...!
- Mirabell *(užaslý)*
Máte tak mizerný logický úsudek, že jste na některé... nezbytné průvodní jevy akce předem nepomysle-la...??
- Traidahlová *(situace ji dohání k nebývalé odvaze)*
Vyzývám vás, abyste tu sodomu s gomorou zarazil!
(váhavěji připojí)
Protože jinak...
- Mirabell *(s ledovým výsměchem)*
Předčasně lady Wishfortové ukážete, do jaké pasti padá, dřív než se nad ní podlaha propadliště nezvratně zasune zpátky na své místo? Poslužte si, zhaňte můj záměr... Nejenže poletíte obloukem na dlažbu a na O'Beydu lady poštvete psy... Bez mé podpory skončíte v řetězech před soudem pro podlý podvod. Podvod s pravděpodobným cílem pozdější vraždy. – Budete bláhově prohlašovat, že jste jednali na můj popud? To přirozeně s rukou na bibli slavnostně popřu... a totéž učiní ostatní zasvěcené osoby z lepších kruhů. Tvrzenístane proti tvrzení. Jsem vážně zvědavý, ke kterému se vážení, usedlí, movití, nestranní porotci přikloní.

- Traidahlová *(silně schlíplá)*
Pane... prosím...
- Mirabell *(změní tón na konejšivý a laskavý)*
Takže bych vám teď mohl plným právem přikázat, abyste řádně držela klapačku a krok. To by ovšem nebylo zcela korektní. A já si velmi zakládám na tom, že pro personál projevují pochopení. Proberme proto problematiku také z odlišného zorného úhlu... Znáte Martina Luthera?
- Traidahlová Přisahám, že jsem s mužským toho jména nikdy nic neměla!
- Mirabell Věřím vám, Traidahlová. Je skoro dvě století mrtvý. - Nezoufejte nad svými mezerami ve vzdělání, já sám bych o tom pánovi měl jenom matné povědomí, kdyby mě otec v raném mládí neposlal na dva semestry do německého Wittenbergu. Tam o něm nešlo neslyšet... přestože jsem se věnoval hlavně mimostudijním aktivitám.
- Traidahlová A co on jako...?
- Mirabell Byl to reformátor zkažené církve. Částečně ovlivnil i naši oficiální věrouku. Osobně bych ho oceňoval především za to, že jako první novodobý křesťanský myslitel uvedl do etiky přínosný princip prakticky rozštěpené morálky.
Ve svém učení hlásá –
(povšimne si, že Traidahlová zírá naprosto nechápavě)
Víte co? Vykašleme se na Luthera. Já vám to vyjasním jednoduše: Jsme dobří věřící – tudíž usilujeme do důsledků dodržovat desatero a jednat jak se sluší laskavě, ctnostně, dobrotivě... Ale ouha. I když je vesměs milujeme víc než sebe samé, leckterí naši bližní, dokonce je jich drtivá většina, mnohdy v tomto ohledu klopýtají. Jejich představy o dobru

jsou ryze sobecké, ani trochu se totiž nekryjí s naším názorem na to, co by nám mohlo poskytnout užitek. Mnohdy se s tímto opodstatněným náhledem ocitají i v příkrém rozporu. K žalosti Stvořitele – kterou s ním plně sdílíme – tedy světaběh vykazuje dílčí chronické nedostatky, vyvolávané lidským faktorem. Co si však s tímto stavem počneme my bezúhonní, proč na něj máme krutě doplácet? Vždyť zdar v pozemském konání, ať už se týká zemědělství, řemesla, obchodu... rentiérství anebo vládnutí, je nepochybným signálem, kterým nám Všemohoucí naznačuje pravděpodobnost šance, že sedochkám věčného spasení... Kvůli dosažení tohoto výsostného cíle se tedy na veřejnosti, abychom obstáli, musíme metodám hřešících špinavců poněkud přizpůsobovat. Zůstáváme však přitom bez poskvrny... pokud si v soukromí zachováme horoucí, niternou víru. Vidíte, Traidahlová, není důvod k nejmenším obavám. Činnost, kterou se nyní váš muž zabývá na lady Wishfortové, přinese ve svých důsledcích prospěch, jehož finanční plody podle mého pevného příslibu oba dva také ochutnáte. Ta námaha je tedy téměř všestranně bohumilá a vaše manželské vztahy nemůže nijak zkalit ani narušit. Postačí, když si spolu doma přečtete kousíček z bible a hodinku si nad ním hezky zhluboka zameditujete...

(vystupňuje dobrotivost a povzbudivost projevu)

Spokojená?

Traidahlová *(tím verbálním vodopádem zcela zahlcená špitne)*
Pánbů vám zaplať, milostpane...

Mirabell *(už bez zaujetí, pouze mimochodem)*
... Jo, ještě něco...
Jestli O'Beyda – jako Ir – potají setrval v katolických bludech, bude to mít dokonce daleko snazší. Smění ve zpovědnici smilnění za tučet zdravasů.

(zatmít; vzápětí však na jiném místě v pozadí scény bodový reflektor velmi matně osvětlí honosné, nyní však polozbožené lože, na kterém se nad O'Beydou, vyčerpaně spočívajícím pod pokrývkou, vášnivě naklání spoře oděná lady Wishfortová)

Wishfortová ... Natolik hluboký průnik zájmů, tak dokonalé souznění duší... je bezesporu nebývalou událostí...! Potřebujete ještě utvrdit v tom, že bychom spolu, znásobenými silami vykonali nesmírné divy a splnili si nejsmělejší předsevzetí?

O'Beyda Připouštím... že mi v tažení proti Mirabellovi původně šlo jen o majetek... Teď ale díky vám vím, že jeho ziskem vyplním posvátné poslání.

Wishfortová *(nabádavě)* A –

O'Beyda A budu proti prokletému prasynovci postupovat po vašem boku s příkladnou krutostí, dokud ho nepřimějeme, aby si s pláčem – bezvýsledně – podal supliku o přidělení obecní pastoušky. ... Zahrnula jste mě dostatkem argumentů, že je to nezbytné. Už jsem je dávno přestal počítat...

Wishfortová *(s nekompromisní koketní vemlouvavostí)*
Přesto přidám ještě alespoň jeden... můj zdatný Rowlandíčku!
(náruživě se na O'Beydu vrhá, takže namáhané lůžko se za praskotu dřeva definitivně zcela rozpadne)
(zatmít; delší předěl vyplní úvodní taktý Händelovy svity Hudba k ohňostroji – jejíž úryvky se ostatně mohou uplatnit i na jiných místech inscenace)

Scéna 5.*(Salon v paláci Wishfortové)*

(nasvícení spolu s absencí rozžatých svící napovídají časový posun do pozdního dopoledne. Osamělá Fainallová popíjí kávu a bezmyšlenkovitě listuje jakousi knihou. Vyruší ji zuřivý ryk lady Wishfortové doléhající z některé přilehlé místnosti, kterou zřejmě při divém poletování právě křížuje)

Wishfortová *(mimo scénu)*

Áááááá!! Už ani větu lživých výmluv a omluv!

Na prsou jsem si hrála hnusného hada! A ve svých službách strpěla zrádnou zmiji.... Zalez do krysí díry, nejtemnějšího kouta, jinak tě neprodleně umlátím – a to by mě vzápětí opravdu mrzelo.

Hodlám si na tobě vybíjet bestialitu dlouhodobě.

(odvedle zazní prudké zabouchnutí dveří a za okamžik nato se do salonu v slzách a v šoku vpotácí Traidahlová)

Fainallová Co se děje?!

Traidahlová *(štká)*

Všechno je... prozrazené!

Fainallová A sakra.

Traidahlová Celý tenhle ten honosný barák... prošpikovali špionkami! Nejspíš jsem jich já nebohá vláčela v patách celý batalion...

Fainallová Nemehlo neopatrné!

Traidahlová *(zoufale ujišťuje i sama sebe)*

Tolik bibliotékářů tu není, aby je zadrželi! Z toho, co ty potvory porůznu potají zahlédly nebo zaslechly, si

Marwoodová dala dohromady docela přesný obrázek o našem snažení... Sepsala pak – určitě po poradě s vaším mužem – podrobný raport a poslala ho zrána jako štandopéde psaní po kurýrovi: do vlastních rukou naší paní...

Fainallová No ovšem. Některá nepříjemná sdělení je lépe svěřit papíru než je pronášet z očí do očí...

Traidahlová Byla jsem u toho, když rozladěná lady dopis četla... rudla a bledla... Potom zezelenala. Začala dotírat na O'Beydu zlostinými dotazy! Ale můj myšáček má za ušima... Byl by ji hravě umluvil, že se stal obětí divného omylu, případně nepodložené pomluvy. Naneštěstí mu vinou rozčilení upadl falešný knír.

Fainallová Dnes nic nedrží na svém místě.

Traidahlová S přivolanými konstáblý se myšáček bil jako lev... Přemohli ho teprve, když mu nasypali pod nohy fazole. Už úpí ve vězení... Mně lady Wishfortová přříkla úděl horší než smrt.

Fainallová Budte bez obav... pan Mirabell vás oba zachrání.

Traidahlová *(s pochybnostmi na ni pohlédne, načež spíná ruce k nebesům)*
... Přelousknu za to celou bibli... rozžhavím niternou zbožnost doběla!

Fainallová Padla v tom dopise nějaká zmínka... také o mně?

Traidahlová To nevím najisto. Paní z něj nahlas vykřikovala jenom některé kousíčky...
(něco si s výrazným otazníkem zamumlá a poté navykle pokýve hlavou na znamení, že podle svého mínění nalezla „vhodný výraz“)
Cintáty. – Moc bych se ale divila, kdyby vás vynechali. Na jejich místě by jen pitomec pomínul takovou příležitost.

- Fainallová *(příkře)*
Nemusíte mě poučovat. Pokud aféra dospěje až k soudním opletačkám, velmi by se teď hodil coby pádná protizbraň...nějaký nezvratný důkaz jaký druh vztahu manžela s Marwoodovou pojí.
- Traidahlová ... Inu, což o to... Když tady paní zrovínka před čtrnácti dny pořádala tu oslavu svátku čarodějnic a vy jste si s bolestí hlavy odešla lehnout... ti dva se nakonec vytratil do komory, kde skladujeme ložní prádlo... Já právě něco kutila v přilehlém přístěnku. Nevšimli si pootevřených dveří... tak jsem je dlouho tiše pozorovala.
- Fainallová Alespoň měli povlaky po ruce. – Tohleto je sice moc hezké, Traidahlová, jenže za panujících podmínek má vaše svědectví nevalnou cenu. Neboť ho snadno zpochybní i právník s vymazaným mozkem. Ledaže... byste je nešmírovala sama.
- Traidahlová Nikdo další tam se mnou nebyl...
- Fainallová *(spatří přicházející Reydillovou)*
... Ale byl, Traidahlová, určitě byl...
- Reydillová *(Fainallové adresuje způsobné pukrle a Traidahlové dost znepokojenou otázku)*
Nesháněla mě slečna Millamantová?
- Fainallová *(ujme se odpovědi sama)*
Ta asi ještě vyspává. Kde jste se toulala, že vámi cloumají takové obavy?
- Reydillová *(zasněně)*
Za časného jitřního šíření jsem na chodbě potkala sira Philfulla... který mi nabídl, abych s ním zašla do stájí dohlédnout na krmení jeho statných rytířských ořů... *(slastně se protáhne)* Ale však v maštali mne povalil na hebkou loňskou slámu...

Fainallová Přijměte blahopřání k poutavé zkušenosti. – Chtěla byste si přivydělat slušný peníz, děvenko?
(Reydillová dá najevo sice maličko tázavý, ale velmi radostný souhlas; Fainallová tedy vyjme z taštičky štůsek bankovek, které jí ledabyle vloží do dychtivě natažené ruky – což provází promluvou, jejíž úvod je určen oběma ženám)
 Bankocetle jsou spolehlivým prostředkem pro osvěžení paměti, v níž náhle jasně vyvstanou i vzpomínky na události, které jsme vůbec nezažili. – Teď tohle stvoření odvedte, Traidahlová, a důkladně ho nazpaměť naučte veškerá fakta, která znáte: Místo, datum a hodinu, kolikrát v jaké poloze, co přesně přitom hekali... a podobně.

(Traidahlová s Reydillovou odcházejí a Fainallová se znovu uchýlí ke knize, záhy je však vyrušena příchodem lady Wishfortové a Marwoodové)

Wishfortová *(s latentním nepřátelstvím ještě pokračuje v předchozí debatě)*
 – zajisté... zajisté...! Kdykoli před kýmkoli ochotně zopakuji, jak pevně jsem vám zavázaná a nekoněčně vděčná.
(spatří Fainallovou a bolestiplně zašveleí)
 Ach, dcero, dcero... Měla byste být oporou mého stáří –
(rychle dodá)
 – ačkoli samozřejmě dosud velmi vzdáleného –
(zařve)
 – a vy se zatím chováte jako prohnaná svinská mrcha!!!

Fainallová Jen j a k o ?? – Nicméně zůstává mi záhadou, proč právě nyní zkoumat logické důsledky vaší pečlivé výchovy.

Wishfortová Mě předstíranou nevinností neošálíte. Svou účastí v tom sprostém spiknutí, do něhož jste se pustila

a při kterém se spouštíte s mizerou Mirabellem, jste mi bezmála přivodila šlak!

Fainallová *(klidně a mile se usmívá)*
Stále ty plané pohružky... I kdyby se to stalo, zintenzivnění obvyklé terapie vás zase postaví na nohy. Mimochodem... o jakém spiknutí se vede řeč? Míníte tím extravagantní počín poblázněného komorníka, který se do vás zamiloval a našel jedinou, ačkoli nevhodnou cestu, jak se k objektu touhy přiblížit?
Domníváte se, že je moudré malichernou a bezvýznamnou epizodu nafukovat do rozměrů skandálu, který přivolá zvýšený nežádoucí zájem veřejnosti a také její posměch dopadající – hádejte na čí hlavu hlavně? ... A ještě k té mé takzvané účasti: Pokládám za pikantní, že mě z ní lživě nařkla pokrytecká, hanebná souložnice mého nestoudného, chronicky nevěrného manžela...

Marwoodová Šílený nesmysl... Užasle protestuji...!!

Fainallová Úžas i protesty si schovejte na dobu brzké konfrontace s osobami, které vás z prasären usvědčí.
(nevzrušeně odejde)

Marwoodová ... Vážená lady Wishfortová, ujišťuji vás, že jsem nevinná lilie. Nesnáším, když mi lámou okvětní plátky tak nepěknými insinuacemi, ani když –

Wishfortová *(velmi nedůvěřivě si ji měří a se vzrůstající nevolí zavrchl)*

Dejte mi laskavě chvíli pokoj, slečno! Musím se na své příští kroky dalekosáhle soustředit... Při kolísání kvality dostupných relevantních informací a nízké míře jejich verifikace se jakýkoli proces rozhodování nesmírně komplikuje... A výsledek je stejně na hovno.

Marwoodová Věhlasný pronikavý intelekt, instinkt a smysl pro spravedlnost... spolu s přispěním prvotřídní odborné konzultace vás jistě dovedou jinam.

Wishfortová ... konzultace?

Marwoodová *(ukáže směrem k přicházejícímu Fainallovi)*
 Chtěla jsem pouze vyjádřit, že vám věrně vytrvám po boku – obdobně jako zde váš zeť, zdrcený zákeřnou zradou ženy...

Fainall *(k Wishfortové)*
 ... Ano. Zdrcený až do morku kostry. Přesto se přes bolest statečně přenesu – jen abych pomáhal obhájit vaše nezadatelné zájmy. Péči, kterou jsem vám doposud věnoval, mnohonásobně umocním. – Uvědomme si, o jaký tenký vlas jste unikla strašnému nebezpečí...
(následující pasáž vychrlí téměř bez oddechu, ale také bez nadměrného vzrušení)
 Podnikatelský projekt pana Mirabella, který jeho banda rafinovaně realizovala, se nyní zpětně dá už vcelku bez nesnází rekonstruovat. Dotáhli hru do posledního dějství a těšili se na finále. Jakmile byste byla oficiálně ohlásila své zasnuby s takzvaným sirem Rowlandem, sám Mirabell by s velkou slávou vyjevil jeho pravou totožnost – a začal vás všestranně vydírat. Komorník by se vytasil se zápisem o sňatku z farní matriky. A vespolek by tvrdili, že jste ho k druhému manželství, uzavřenému pod falešným jménem, přemlouvala a nutila... i když vám bylo známo, že je ženatý. Hrozili by vám obviněním z vážného porušení zákona. Následně byste byla zbavena vlastní vůle a ja-ko loutka na drátcích musela odkývat, cokoli by vám nadiktovali. Ztratila byste především kontrolu nad svými financemi, Mirabell by je nenasytně vysával...
(teprve teď nechá pauzou ten souhrn děsivých vizí naplno vyznít a významně vztýčí ukazovák)
 Naštěstí jsme jim já a slečna Marwoodová ještě včas vyrazili vysoké karty z rukou, včetně es! Nelze však vyloučit, že jim vaše příšerná pošetilost ponechala nějaké spodky. To, že jsme nyní nad nimi na-

byli převahu, neznamená, že záhy ze zoufalství nezkusí uplatnit jiný mazaný trik.

Wishfortová Cosi mi vnuká domněnku, že jste našel způsob, jak protivníky jednou provždycky odradit.

Fainall Vystihla jste to přesně. Prostředek totální prevence. Dovoluji si vše doporučit, abyste svoje rozhodovací právo ke zdrojům, které představují hlavní dědický podíl slečny Millamantové... převedla na mě. Obdobným postupem ostatně vzápětí můžeme se stoprocentní zárukou pojistit také většinu vašeho bezprostředního osobního vlastnictví...

Wishfortová Protože kde nic není, už ani zloděj nebere.

Fainall Samozřejmě že by se jednalo o převod v podstatě... více méně... takřka fiktivní. Toužebně bych si rovněž přál vám nabídnout –

Wishfortová – že pokud se kolem mne zase bude točit nějaký nápadník, obětavě ho předem podrobíte prověrce, než rozhodnete, jestli si ho smím pustit na míli k tělu? To je od vás opravdu šlechetné.

Fainall Vítám váš vstřícný přístup. Zejména to, jak jste mi ulehčila pátrání po taktních výrazech.

Wishfortová Ráda bych si o souhrnu těch přitažlivých návrhů trošičku popřemýšlela, můj starostlivý zeti...

Fainall To je úplně pochopitelné! ... S přemítáním a souhlasem si ale pospěšte. Na odpoledne jsem povolal notáře, aby dohodu dotvrdil.
(s povzbudivým úsměvem odejde)

Wishfortová Nesporně geniální poradce... Nachystali jste mi nemalé překvapení. A narysovali pozoruhodný život. Nezdají se vám některé jeho rysy drobátko drsné?

- Marwoodová *(téměř již na odchodu za Fainallem)*
 Drsná je vaše dcera, která na vás spolu s dalšími nepřáteli nebere ohled v žádném směru. Když bude po našem, na léčiva vám zbyde víc než dost. *(míní konečně odejít, ale protože zahlédne nové příchozí, změní rozhodnutí a zvědavě leluje u druhých dveří)*
- Philfull *(dostavuje se poznamenaný četnými stopami únavy nejrůznějšího původu – s malým odstupem za ním se loudá Millamantová, skleslá a nespávaná)*
 ... Doléhá na mne jakýs nejasný dojem, jako by zde cos podivného pod povrchem kvasilo a naň se v bublinách všelikých překvapení dralo...
- Wishfortová Bratranče... vy vynikáte postřehem. – A co mi sdělí-nezdárná neteř?
- Millamantová ... Abych své nejmilejší tetičce ukázala, jak jsem příkladně poslušná... a že tedy nemohu mít nic ani vzdáleně společného s nějakým spiknutím... přicházím prohlásit, že se ochotně provdám za vzor rytířských ctností, zde přítomného sira Philfulla...
- Philfull *(překvapeně, ale nikoli obzvlášť nadšeně vyhrkne)*
 No teda!! Vlastně... ajta!
- Wishfortová *(podotkne napůl k němu)*
 Že by nevyhynula ani překvapení příjemná...?
- Millamantová Zároveň prosím, abyste při té příležitosti dovolila do domu vstoupit Mirabellovi...
- Wishfortová *(rozhořčením se až zajíká, takže mezi některými slovy ponechává určité pauzy)*
 Kategoricky toho lotra odmítám připustit k audienci!
- Millamantová Nechala jsem ho spěšně povolát. Osobně se tak přesvědčí, že jsem se zaslíbila jinému. A že se musí

vzdát bláhových snů, ve kterých se snad viděl se mnou v manželství.

Philfull ... Anebo v posteli?

Wishfortová *(věnuje mu útrpný pohled a k Millamantové zabručí)*
Tak budiž... Souhlasím však jen s krajním sebezapřením!
(sotvaže Millamantová zmizí, pozornost rozladěné Wishfortové se soustředí na otálející Marwoodovou)
... Zapomněla jste spěchat za Fainallem?

Marwoodová Ráda si o každé události utvářím komplexní obraz...

Wishfortová Někteří tomu říkají fyzlování.

Marwoodová Já volím termín soustavná zvědavost. A doufám, že si na tuto moji schopnost nechcete stěžovat, právě když z ní nemálo těžíte.
(pod vytrvalým tlakem lady Wishfortové, která ji de facto tělem vytlačí za dveře, je však nakonec nucena ustoupit)

Wishfortová *(pečlivě za ní zavře; druhým vchodem se mezitím do salonu dostaví Millamantová s Mirabellem, který se lady Wishfortové velmi zdvořile uklání)*
To jsou k nám hosti.

Mirabell Ach madam... od hlavy k oběma patám mě prostupuje pocit neskonaleho štěstí, že vás smím opět spatřit... A přitom teskně vzpomínat, že byly doby, kdy také vám se pohled na mou tělesnou schránku neprotivil. Kéž by se loňské sněhy vrátily... chumelenicí pokryly a smetly všechny mé malé omyly a chyby, které náš krásný mezilidský vztah mezitím zbytečně zkalyly!

Wishfortová Což ale nijak nezhoršilo vaše řečnické výkony.

- Mirabell Žalostně žadoním o prominutí... a jistě mi ho neodepřete, když se před vámi skláním se slzami, vehnanými pod víčka zármutkem z loučení s opojně sladkými nadějemi, s horoucně milovanou bytostí...
- Philfull *(sentimentálně se rozplývá)*
Oj, totě dojemné! Příběh jakoby vypadlý z dávných hrdinských kronik...
- Wishfortová *(proti své vůli opět bezmála lapena do tenat Mirabellova zjevu, nerozhodně zatěká očima – ale je dost zřejmé, že rychle dumá i nad podstatnějšími souvislostmi. Po malé pauze k Mirabellovi pronese)*
Podrobím upřímnost škemrání bližšímu rozboru...
Pak bychom případně mohli -
- Fainall *(rázně vkráčí provázen nezbytnou asistentkou Marwoodovou)*
Doufám, že jste už dopřemýšlela. Je čas podepsat listiny, které jsem připravil.
- Wishfortová Připravil s velkým předstihem, vidíte?
- Fainall Dnes pro začátek vyřídíme to dispoziční zmocnění k věnu a vázanému dědictví vážené slečny Milla-mantové.
- Wishfortová Radostně bych vám vyhověla, ale už postrádám k tomuto kroku oprávnění. Neteř se totiž poslušně podrobila dříve proklamovaným požadavkům a provádá se za sira Philfulla.
- Philfull Ba, ba.
- Fainall ... Já bych to vyslovil bez pomlky!
(kvůli nastalým komplikacím značně ztrácí sebeovládání, přestože se ho Marwoodová snaží nenápadně uklidňovat)

Nekompromisně trvám na splnění mých původních představ!! – A jestli se hodláte vzpírat... stejně nakonec dosáhnu triumfu! Předtím však navíc přinutím vaši zkurvenou dceru k pláči. Včera večer tu ve svém pokoji schovala Mirabella – a to úplně stačí, abych ji vyvlácel blátem rozvodového řízení. Trest bude příkladný. Z našeho dosud společného paláce vypadne s holou prdelí, do mé pokladny propadnou příjmy z manufaktury v Putney... verdikt mi přidělí její venkovské velkostatky.

S takovým ekonomickým zázemím... a adekvátně umocněným společenským vlivem záhy zlomím jakýkoli váš odpor, i kdybyste se cukala jak žabí stehno. Stařeno.

Wishfortová *(v obavách i vzteku pohledem pobízí Philfulla)*
Copak se nenalezne člověk, který by tohle běsnění zarazil?

Philfull *(rozpačitě, ale s určitostí)*
Kde mluví schopný vyděrač, tam meče mlčí...

Mirabell *(nevtíravě k lady Wishfortové)*
Nemám nic proti násilí... ale se sirem Philfullem tentokrát souhlasím. Důležité je ovšem neustrnout v kreativním zkoumání eventualit. Pak rázem shledáme, že se před námi otvírá široké spektrum metod, ze kterých citlivý výběr vyloupne nejvhodnější.

Wishfortová Vy byste –

Mirabell Zjistě že bych. Zároveň mi však jisté překážky brání...
(tiše vstupují Fainallová, Reydillová a Traidahlová, která se raději obezřetně drží v pozadí)

Wishfortová Čekáte ode mě, že po všem, co nás tak... vzdálilo, vám nyní zase... vyjdu vstříc?

Mirabell To už záleží na vás. Připojím pouze poznámku:
Jenom cynik by zpochybňoval, že účelové spojenec-

tví je v každém směru plnohodnotnou sociální vazbou, která obohacuje život.

Wishfortová *(už předtím dostatečně nalomená, nyní jen bezbarvě lakonicky konstatuje)*
Jestliže uspějete, Millamantová patří vám.

Philfull *(zmateně a mírně znepokojeně pátrá)*
Co to doléhá k mému uchu?
(Millamantová se k němu důvěrně přitočí a cosi mu šeptá; nato se náhle rozzářený sir Philfull ještě ujistí)
... a na slámě?

Millamantová *(přikývne a tlumeně dodá)*
Kdykoli se vám zlíbí. Můžeme třeba zapojit i Reydillovou.

Philfull Nuž, v takovém pádu na manželském svazku trvatí rovnalo by se ouplně nadbytečné bláhovosti...

Fainall *(k Wishfortové a Mirabellovi)*
Mě vaše kuplířské čachry v rozletu nezastaví, já si nenechám házet klacky pod křídla.

Mirabell Z mé strany vám podrazy nehrozí, vy velký ptáku. Vždy jednám čestně a přímo. Vás znemožní naprosto jasné, doložitelné údaje.
(ukáže na Reydillovou)
Tato prostá a bezúhonná dívka se ujme vyličení zvrhlostí, které – spolu s jinými svědky! – nedávno zděšeně pozorovala v přístěnku prádelní komory. S ohledem na jemnocit dam důrazně doporučuji, abyste si to poslechl nejdříve sám...

(Mirabell postrčí Reydillovou do alkovny, kam ji Fainall volky nevolky následuje. Reydillová potichu spustí překotný výklad, který je sice slabě slyšitelný, ale nesrozumitelný. Výsledkem je tedy vpodstatě krátký pantomimický výstup, při němž Fainall

tuhne a zatíná pěsti, zatímco Reydillová ilustruje své dramatické drmolení drobnými náznaky obscénních gest).

Fainallová *(pro ostatní v salonu, kteří ten výjev spolu s ní napjatě sledují, pronese ještě v jeho průběhu pobavený oceňující komentář)*
To muselo být divoké.

Fainall *(vrací se skleslý z alkovny a – aby nemusel pokorěně pohlédnout na Mirabella a svou ženu – volně do prostoru pronese)*
Co s tím teď dál...?

Fainallová *(trochu překvapivě odpoví ona, nikoli Mirabell)*
Může to znovu zaznít v blátě rozvodového řízení. –
Anebo...

Fainall *(s prosbou a nadějí v hlase)*
Zapomeneme? Zůstane všechno při starém?

Fainallová S tou nepatrnou změnou, že si Mirabell vezme Millamantovou.

Fainall *(se širokým dobrosrdečným úsměvem)*
Přeju jim pospolu spokojenost, štěstí a zdraví.
Setrvalý stav, stabilita – záruka prosperity.

Wishfortová *(jemně posmrkává)*
Jsem dojatá... což mě uvádí do stavu těžkého nervového vyčerpání. Traidahlová... šup sem s nějakým lékem!

Marwoodová *(žene se k čerstvým snoubencům a jásá)*
Budu vám na svatbě dělat družičku! Stanu se neochvějnou rodinnou přítelkyní.

Mirabell *(ignoruje, že Millamantová vyplázla na „družičku“ jazyk, a se zálibným pohledem se k Marwoodové jakoby náhodou nakloní, aby ji nenápadně ubezpečil)*

Přátelství bývá vzácný dar, který se neodmítá.
*(a obejme Millamantovou, s níž vytvoří líbezný
 obrázek věrných milenců a blažených nastávajících manželů)*

Petulant *(přichází s Witwoudem)*
 Božítku... copak se tady přihodilo??

Witwoud *(znalecky vše ohodnotí)*
 ... Již letný pohled napovídá, že zde dobro a čistá
 láska opět daly zlobě a nepravdě nemálo na frak...
 Daly jim, počítám, pěkných pár statisíců liber. –
 Vtipné, že?

Všichni *(pokročí na rampu a sborově zarecitují)*
 Tím ke konci se drama chýlí
 Happyendem nám dopadlo
 Za peníze s nezištnou pílí
 Sehrajem každé divadlo

O'Beyda *(zmlácený do krve se vynoří z kulis, oděn do roze-
 draného vězeňského munduru, s rukama spouta-
 nýma řetězem a s koulí přikovanou k noze, aby
 epilog přímo pro diváky uzavřel)*

... A pokud jste to ještě nepostřehli
 Připomínám vám naposled
 Jak krásný vzhled
 Je na ten boží svět...

*(lady Wishfortová si za kouli O'Beydu přitáhne
 a vášnivě se k němu přimkne)*

K O N E C

Program vydalo
Národní divadlo moravskoslezské,
příspěvková organizace statutárního města Ostrava
Čs. legií 148/14, 701 04 Ostrava – Moravská Ostrava
www.ndm.cz

Ředitel Jiří Nekvasil
Šéf činohry Pavel Šimák
Redakce programu Klára Špičková
Výtvarné zpracování programu a plakátu, sazba Lubomír Šedivý
Textová korektura Pavel Hruška
Fotografie street artu Lubomír Šedivý
Fotografie ze zkoušek Radovan Šťastný

Tisk Ringier Axel Springer Print CZ a.s.

„Nositele autorských práv k dílu zastupuje
Národní divadlo moravskoslezské.“

Činnost Národního divadla moravskoslezského,
příspěvkové organizace statutárního města Ostrava,
je financována z rozpočtu města Ostravy.

Aktivity NDM jsou také finančně podporovány
Ministerstvem kultury České republiky
a Moravskoslezským krajem.

Mediální partner NDM

deník

OSTRAVA!!!

Veronika Forejtová, Renáta Klemensová

Petr Sýkora, František Strnad, Robert Urban, Vladimír Polák

Renáta Klemensová, Veronika Forejtová

Lada Bělašková, Pavlína Kafková

Jan Fišar, Lada Bělašková

Vladimír Polák, František Strnad, Petr Sýkora, Robert Urban

Petr Sýkora, Pavlína Kašková

Lada Bělašková, Petr Sýkora

Pavína Kafková, František Strnad, Veronika Forejťová,
Andrea Mohylová, Jan Fišar, Lada Bělašková

Vladimír Polák, Jan Fišar

Veronika Forejtová, Andrea Mohylová

František Strnad, Petr Sýkora

Petr Sýkora, Renáta Klemensová